برنجی سنه | بيان الحق | عدد — ٣

فی ٢٣ رمضان سنه ٣٢٦ وفی ٦ تشرین اول سنه ٣٢٤

جمعیت علمیهٔ اسلامیه نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز شهری احمد افندی | سرمحرر مصطفی صبری | مدیر مسئول محمد فطین افندی

مندرجات

نسخه سی ٥٠ پاره در

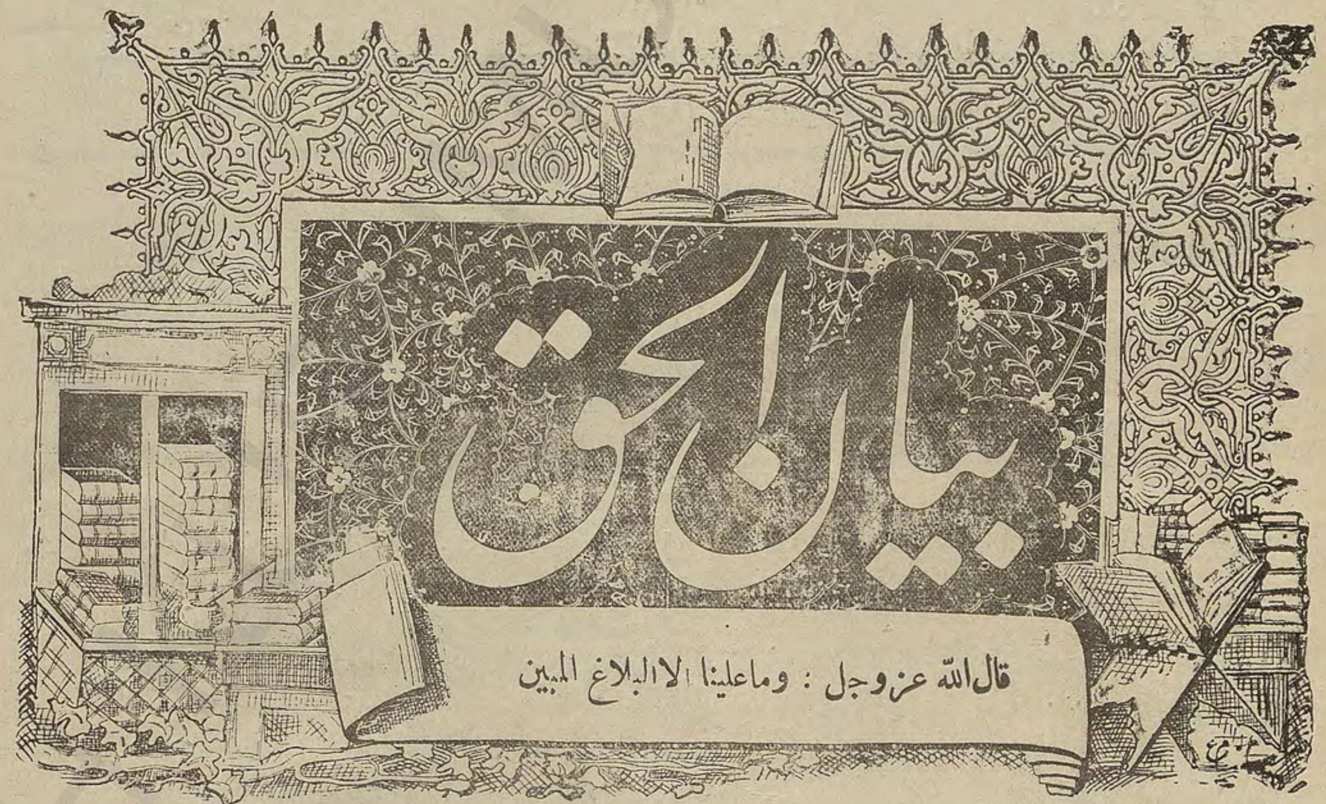
ابونه اجرتی

برسنه لكی ٩٥ التی آیلغی ٥٠ غروشدر

درج ایدلیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمز :

اكثر مقالاته آیات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه رق رعایتسزلكده بولنلمامسی رجا اولنور .

دینی ، ادبی ، سیاسی ، فنی پازارایرتسی کونلری نشر اولنور هفتەلك غزتەدر

بشكطاش مسئلەسی
و
احکام شرعیه

بشكطاش حادثهٔ مؤسفەسی محضا اثر جهالت اولەرق وقوع بولمشدر . دین اسلامك بوکبی یولسز احوالی آمر اولمسی شویله طورسون بوكا قطعیا مساغ ورضا کوسترمیەجکی جهتله احوال ملکتك اعتدال تام دائره‌سنده جریان ایده‌مدیکی بر زمانده سرزدهٔ ظهور اولان بوکبی بعض وقوعات جاهلانه ، شخصیت درجه‌سنده قالمق لازم کلەرك هله قطعیا ایجابات دینیه‌یه عطف اولنمامق اقتضا ایدر .

مملکتمزك از وچوق بحرانلی زمانی تشکیل ایدن شوکونلرده وقوع بولان حادثات موسفه یالکز اسلاملر ایله خرستیان وطنداشلرمز آره‌سنده واقع اولمیوب افراد مسلمهٔ صرفه آره‌سنده دخی مشهود چشم تأسف اولمشدر . ایشته هنوز دونکی کون وقوع بولان کور علی مسئله‌سی ودرس وکیلی خالص افندی‌یه فاتح جامع شریفنده تشهیر سلاح ایدلمسی واسکدارده جریان ایدن عین مسئله‌لر طرزنده‌کی وقوعات اونودلمامشدر .

حادثات مذکوره کبی بشكطاش مسئله‌سنك دخی مسؤلیتی فاعللرینه منحصر اولمق واحکام عادلهٔ اسلامیه‌نك بویله بر حرکت جاهلانه‌یی تجویزدن منزه اولدیغی آکلاشیلمق لزومنی اثبات ایچون بوبابده‌کی ایجابات شرعیه‌یی بروجه آتی یازمق احتیاجنی حس ایلدك :

۱ بر اسلام قادینی دینی ترك وتبدیل ایتسه شرعاً قتلی لازم کلمیوب انجق دین اصلیسنه رجوع ایدنجیه قدر ورجوع ایتمدیکی تقدیرده اولنجیه قدر حبس اولنور .

۲ بر خرستیان ارکك بر اسلام قادینی تحت ازدواجنه آلامیه‌جغی جهتله آره‌لرنده ولو بویله برشکل وصورتله واقع اولان مناسبت ، غیر مشروعدر . آنجق بو مناسبت غیر مشروعه علی الاصول درت کشینك رؤیت وشهادتلریله ویا کندیلرینك آیری آیری مجلسلرده درددفعه اقرارلریله درجهٔ ثبوته واصل اولمدقجه اوزرلرنده زانی وزانیه حکمی اجرا ایدلمز .

۳ دین اسلامده زانی ایله زانیه محصن اولمق شرطیله رجم وقتل اولنورلر . و (احصان) ده مسلم اولمق قیدی دخی معتبر اولدیغی جهتله زانی ایله زانیه‌دن مسلم اولان طرف قتله مستحق اولەرق غیر مسلم طرفی قتل اولنماز وبناءً علیه بر مسلمهٔ محصنه بر خرستیان ارککله زنا ایتسه قادین اسلام اولدیغیچون قتل اولنورده ارکك خرستیان اولدیغی ایچون جزای قتلدن قورتیلور . کذلك بر مسلم محصن بر خرستیان قادینله زنا ایتسه یالکز اسلام اولان ارکك قتل اولنور .

٤ فعل زنا وقوعندن صوکره قتلی لازم کلنلر اوزرنده اجرا اولنه‌جق مجازات حاکم شرعك حکمیله اولمق لازم کلەرك احادناسك ترتیب مجازاته صلاحیتلری یوقدر . فعل زنا وقوعندن صوکره صلاحیت خارجنده زانی‌یی قبل الحکم قتل ایدن قتله وبعد الحکم قتل ایدن تعزیره مستحق اولور .

یالکز اسلامدن ، خرستیاندن بر آدم زوجه‌سنی ویا محارمندن بر قادینی مناسبت غیر مشروعه اوزرنده یاقالارده زانی ایله زانیه‌یی قتل ایدرسه برشی لازم کلمز .

٥ کرك مسلم وکرك ذمی‌یی عمدا وبغیرحق قتل ایدن قصاص اولنور .

٦ بر مسلم ویا بر ذمی ایچون بر مسلم قصاص اولنه بیلدیکی کبی ینه بر مسلم ویا بر ذمی ایچون فعلده اشتراك ایدن بتون بر جماعت مسلمهٔ معینه — شرائطی موجود اولدیغی تقدیرده — قصاص اولنه بیلیر .

تفصیلات معروضه‌دن اکلاشیله‌جغی وجهله بوکبی احکام عادلهٔ شرعیه مسلم وذمی حقنده مساوی اولمقله‌ده قالمیەرق بعض نقطه‌لرده ذمی حقنده دها زیاده لطفکار ومساعددر صرف اثر جهالت وشخصی اولان شو حادثه برقاچ نقطهٔ نظردن عموم اسلامی متأثر ایتمشدر . فقط بعض غزته‌لر بر طرفدن حادثه‌یی مثلی نا مشهود بر اثر

وحشت کوسترمك دیکر طرفدنده بش اون ادبسزك جرأتلریله حاصل اولان شوجنایتی بتون اسلاملره یوکلتمك ایستملری ، طوغریسی حقیقتی فوق‌العاده تجاوزدر، حقسزلقدر . وقعه ، دنیانك هرطرفنده اکسیك اولمیان بر وقعهٔ شخصیه‌دن عبارتدر. قاتللری، جانیلری ، مسببلری جزالرینی کورسونلر . جمعه ایرتسی کونکی صباح فرته‌سنك دیدیکی کبی حادثه‌یی اوقدرده اعظام ایتمیه‌لم.

علوم اسلامیه

عالمه بر نظر

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

دین اسلامده تحصیل معارف هرکس ایچون واجبات اموردندر . اول واجب ایسه معرفة اللهدر . اللهی، او واجب الوجودی ، او حی علاّم قدیری ، او خالق مرید بصیری بیلمك؛ بوعالم کون وفساده مشاهدهٔ عیانیه ایله ممکن ویا معتاد اوله‌میوب یالکز نظر واستدلال صورتنه وابسته بولندیغندن نظر فی معرفة الله ده مقدمهٔ واجب مطلق اوله‌رق واجبات اسلامدن معدود اولمشدر .

درجات علم وکالده متفاوت اولان افراد بشردن هربریسی نظر فی معرفة الله خصوصنده (الطريق الى الله بعدد انفاس الخلائق) فحواسنجه کندینه کوره بر ادراك ، بر استدلال مخصوص ایله مکلفدر . بناءً علیه نظر فی معرفة الله بیکلرجه طرق معرفته انقسام ایدوب معارف بشریه‌نك هرنوعنه جهت تعلقی بولندیغندن کائناتده علم اطلاق اولنه بیلن هرشیئك معارف اسلامیه عدادینه کیرمسی اقتضا ایتمشدر .

قدرة الله عالمی اویله برنظام مکمل اوزره ترتیب وتکوین ایلمشدرکه حال ابتدائیده بولنان برعاقل ، کمالات بشریه‌ده قطع مراحل ایدن برحکیم ذوفنونده آندن وجود باری‌یه استدلال ایده‌بیلیر . خلاصه‌سی ایسه کائنات و خواصنی ممکن مرتبه بیلوب هر ذره‌نك بر مؤثردن متأثر اولدیغنی اکلایه‌رق - بر مقاله‌دن محررینك وجود ودرجهٔ اقتدارینی اکلامق قبیلندن - صورمختلفه ایله اثردن مؤثره استدلال ایلمك واومؤثرك آثاری آره‌سنه حلول ایده‌میه‌جکنی وهرحالده اثارندن استغنای تام اوزره‌بولندیغنی تصدیق‌واذعان ایده‌بیلمکدر.

بوندن طولاییدرکه فانوس هدایت اسلامیان اولان قرآن عظیم‌الشان برچوق آیاتنده (کائناته و انده‌کی نظام بدیعه باقه‌رق سموات وارضك و بینلرنده‌کی موجودات ظاهره وباطنه‌نك عبث و او یونجاق قبیلندن اولمیوب جمله‌سنك برغایت، برنتیجهٔ حکمته وبرخالق حکیم متعاله مستند بولندیغنی و ارباب ادراکك او حکیم متعالك امر ونهینه ، مجازات و مکافاتنه ایمان و اعتقاد ایدرك اکا کوره عمل ایتملری اقتضا ایده‌جکنی) هر عاقله تعلیم و بیان بیوریور . وحکم طبیعتی ایله شهوات نفسانیه‌سنه زبون ، سوقیات بهیمیه‌سنه مغلوب اوله‌رق محکوم غفلت وشقاوت اولانلره‌ده :

اَوَلَمْ يَنْظُرُو فِى مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

دیيه عتاب ایدییور، سموات وارضك تدبیر وتصرفنده‌کی نظام عجیبه نظر ایدوب دوشونمه‌لرینی ارائه ایلیور .

ای ذوی‌العقول دوشونه‌لم !

هر بری بر وظیفه ایچون حاضرلانمش ، یرینه قونمش ، محسوس غیر محسوس بر انقلاب دائمی ایله تدریجاً تکمل یافتهٔ انتظام اولمقده بولنمش بر چوق موجودیتلرك یکونندن عبارت اولان شو عالم شهودی برمطالعه ایده‌لم !

قانون تکامل دنیلان وفی‌الحقیقه قانون تربیه‌دن عبارت بولنان نظام عالمی ماضی‌یه طوغری تعقیب ایلیه‌لم!

طبیعی حواس خمسمز بوتعقیبه کفایت ایده‌میه‌جك، آلتنجی بر قوته محتاج اوله‌جغز اویله برقوت ایسه بزده

موجوددر . بزه (عدم ووجود ، سلب و ایجاب کبی متقابلات برآنده برلشه‌مز . عالم یا حادثدر یا دکلدر کبی حکملرك اوچنجی برشقی اوله‌مز. درت بشدن آزدر . هرشیئ پارچه‌سندن بیوکدر .) قضیه‌لرینی بداهةً قبول ایتدیروب نیجه نیجه سلسلهٔ اعداد ایچنده ونامتناهیلر اوزرنده اجرای تدقیقات ایله نتیجه استحصال ایدن قوهٔ عاقله‌مز وار . عقلمز واسطهٔ مطالعه‌مز وحاکم محاکمه‌مز اولسون !

قانون تکاملك بوکونکی مرتبه‌سنه م دونکی مرتبه‌سنه ح دها اولکنه ء دیه‌لم . ماضی‌یه طوغری تکاملك عکسنه برنسبت متناقصه ایله مد نظر ایده‌لم .

م — ح — ء — ...... الی — ١ — ٠

نتیجهٔ ریاضیه‌سی همان حاصل اولور .

واحد مرتبه‌سی عالمك ونظام عالمك حال بساطتنی ، صفر مرتبه‌سی عدم محضنی ارائه ایدر . [١]

عالم وخواص عالم بوراده بیتر جمله‌سی عدمه منجر اولور بونك ایلریسنده مرتبهٔ ازلیت رونمون اولور که لسان شریعتك (عما) یاد ایتدیکی و (کان الله ولم یکن معه شيئ والآن کما کان) دیو واجب الوجودك کائناتدن استغنای مطلقنی بیان بیوردیغی ظاهر اولور .

بونتیجهٔ ریاضیه‌یی سطحی کوره‌رك دقائق عالمه تطبیق ایتمك ایسته‌مین حکمای یونان ایله پیرولری نظام عالمك یعنی تکاملك ازلیتنه ذاهب اولمشلر فقط بشقه برصورتله وجوب ، امکان ، امتناع مفهوملرینی موجودات عالمه تطبیق ایله اثبات واجبی قطعی بولمشلردر .

متکلمین اسلامیه ، اسکی ، یکی دیکر ارباب حکمت تکاملك ازلیتنه قائل اوله‌مدقلرندن عالمك برمبدأ زمانی‌یه رجوعنده اتفاق ایتمشلردر . شوقدر وارکه مبدأ مذکور متکلمینه کوره صفر مرتبه‌سی طبیعیونه کوره مرتبهٔ اجزا اولان واحد مرتبه‌سیدر .

بومرتبه‌ده ماده وقوتلر یعنی موجودات وخواصی صوك درجه منحل اولورلر تکامل ایله حاصل ایتدکاری نظامك هپسندن تجرد ایدرلر بساطتك صوك مرتبه‌سنی بولورلر. قوتلر ، عرضلر یا بسبتون محو اولوب نقاط هندسیه کبی طولا وعرضا وعمقا هیچ برکمیتی حائز اولمیان ماده‌لره راجع اولورلر — متکلمین اهل سنت مذهبی — ویا ماده‌لر بسبتون قوتلره ، عرضلره انحلال و انقلاب ایده‌رك محو اولور یالکز عرضلر قالیر — متکلمیندن ضرار ونجار ایله بعض حکمای حاضره مذهبی — ویاهم ماده وهم قوت برر مرتبهٔ بساطتده بولنور — بعض حکما مذهبی — بومرتبه‌یه علم کلام اجزای متماثله دوری اطلاق ایدر. وبوراده طبیعتك مؤثر اوله‌میه‌جغی والآن تأثیر وتأثر ایچنده حالدن حاله، قالبدن قالبه کچه‌رك عجز واحتیاجنی کوستروب طوران ماده وقوتلره ازلیت ویریله‌میه‌جکنی کوزلجه ارائه واثبات ایده‌رك صفر مرتبه‌سنك لزومنه وواجب‌الوجودك وجودینه قطعیاً حکم ایدر .

عقل وفنك بالاتفاق قائل اولدقلری اجزا دورینی عالمك فاعل مؤثر قدیمی طانیق وعلم ضروری ایله ثابت اولان صانع عالمی عالم ایچنده تحری ایده‌رك زمام کائناتی اجزای لا تتجزانك ید اداره‌سنه تودیع ایتمك بلاهتنی ایلك اوکجه قبول ایدن روی زمینده ایلك اوکجه حکما عنوانیله میدانه چیقمش حال ابتدائیده اسکی بر فلسفه اربابیدر .

بوفلسفه‌یه کوره ذرات مادیه کائناتك فاعل مطلقی اعتقاد ایدلمش بوایسه ذرات مذکوره‌یی برفصیلهٔ نباتیه‌یه بیله فاعل مستقل عد ایتمکی بردرلو قبول ایده‌میان ارباب عقول نزدنده عصرلردن بری عادتا جنت تلقی ایدلمشدر .

وکویا بعض کوته بینان نظرنده دقائق فنیه بوفلسفه‌نك

[١] واحد حقیقینك کسوری اولمیه‌جغندن ماوراسی صفردر . فقط واحد اعتباری برچوق کسوره تقسیم ایدیله‌بیله‌جکندن صفر ایله اره‌سنده خیلی مرتبه واردر . وریاضیده‌کی اصغر نامتناهی صرف ذهنی اولدیغندن خارجه مطابقتی ادعا اولنه‌ملیدر.

اصابتنی کشف ایتمش وبوصورتله طبیعتك حاکمیتنی قبول ایدیورمش . نه‌قدر جهالت نه‌قدر بلاهت ؟ دقائق فنونه نه بیوك افترادر .

فن نه قدر ترقی ایتمش اولسه مناظر عادیه‌سی عقللره حیرت ویرن کائناتی، بوخصائص عجیبه‌یی اهمیتدن اسقاط ایده‌من . بلکه آنك یك نظرده بلینه‌میان نیجه نیجه دقائق خفیه‌سنی کشف واثبات ایدرك نظام عالمك عظمتنی ومؤثرینك قدرت وجبروتنی مشاهده مرتبه‌سنه کتیرر . وهر کشفنده :

سبحان من اعجز العقول عن فهم فعاله
سبحان من وله الفحول عن درك کماله

دیدیرر .

فنونك مداری حواس خمس اولدیغی جهتله خدمتی غاية الغایه طبقاتیله ارضی ، تاریخ طبیعیسیله محتویاتنی ، حکمتیله خواص اجسامنی ، هیئتیله هیئت عمومیهٔ کائناتی، ماکنه‌سیله روابطنی، کیمیاسیله ترکیباتنی کشف ایدوب بوندن ایلریسنی التنجی برقوتك ، حال حاضر اعتباریله محاکمات عقلیه‌نك تدقیقنه حواله ایده‌رك الهیات علومنك لزومنی کوسترمکدن عبارتدر .

بونك ایچوندرکه آشنای فنون اولان ارباب عقول اجزا دورنده فنی براقه‌رق ایکی‌یه آیرلمشدر . برقسمنك عقلنه اعتمادی وار برقسمنك یوقدر .

عقلنه اعتمادی اولمیانلر اجزا اوزرنده تجربه‌یه واسطه اوله‌جق بر آلت بولنجه‌یه قدر ایلری‌یه کتمه‌مکی تنسیب ایتمش ، عقلنه اعتمادی اولانلرده ینه ایکی‌یه آیرلمشدر .

بریسی محاکمات عقلیه‌سنی قانون تکاملدن، محیط طبیعتدن خارجه چیقارمیوب هر آرادیغنی کائنات ایچنده بولمغی عزم ایتمش وامکان ذاتی‌یی امکان وقوعیدن فرق ایده‌میه‌رك ، برچوق ممکناته محال وبرچوق محالاته ممکن نظریله باقه‌رق وبر علم مدونه استناد ایتمیه‌رك نظریاتی فرضیات ، فرضیاتی نظریات ظن ایتمش کتمشدر .

تلاطمیله شؤنك نه‌بهره ورحکما ؟
مجادلات فنونده غرق اولوب کتدی

قسم ثانیسی قانون تکاملك تحت تعلقنده حالدن حاله ، قالبدن قالبه افراغ ایدیان سلسلهٔ موجوداتك آفاقندن انفسنه، اجراسندن ذراتنه قدر جمله‌سنك تحت تأثرده بولنمسی دلالتیله کندیلرینك وجود وعدملرنده کافی اولمیه‌جقلرینی اذعان ایده‌رك تأثر وتزاید وتناقصی هیچ بردرلو تحولی قبول ایتمین وهیئت عمومیهٔ کائناتك هر نقطه‌سنده‌کی سرائر انتظامی ، خفی وجلی حکمیاتی تمامیها بیلن بر خالق واجب الوجوده محتاج ایدوکنی اثبات واعتقاد ایتمشلر بونلرده ایکی قسمه آیرلمشلردر .

برقسمی اوخالق واجب‌الوجودك کتاب مکوناتندن بشقه برکتاب الوهیتنه قائل اولمیوب نتایج علمیه‌لرینی هپ کائناتدن استنباط ایده بیلدکارینه حصر ایده‌رك مأخذ فیضلرینی بردرجه تحدید وقوهٔ عاقله‌لرینه حدندن زیاده اعتماد ایتمك ایسته‌مشلر وبوصورتله سرائر ازلیت وابدیتده کوری کورینه برچوق حکملر ویره‌رك حد ناشناسلق ایلمشلردر . بونلر حکمای الهیوندرکه علمای اسلام بیننده اوته‌دن بری فلسفه تعبیری بومسلك نظریاتنده مصطلح اولدیغی ایچون فلاسفه ؛ تزکیه‌سی بو زوق طانممشدر . دیکری ایسه اولا جناب واجب الوجودك کتاب کائناتی لزومی قدر بعد التدقیق کتاب خطابندن استفاضه ایلمشلردرکه بونلر محققین علماء اسلامدرلر بومسلکیده کندیلرینه قرآن عظیم الشان تعلیم ایلمشدر .

١ قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
٢ قُلْ سِيرُوا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ
٣ وَمَا آتٰيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

١ ای رسول کزینم ارباب تغافله یرده وکوکارده نه‌لر وار باقیکز . دی .
٢ بر یوزنده کزدیکزده ابتدای خلقت نصل اولمش باقیکز . دی .
٣ پیغمبرکزك قبل الوهیتمدن سزه کتیرمش اولدیغی شیلری طوتیکز سزی نهی ایتمش اولدیغی شیلردن چکیککز .

مابعدی وار
درس عام ملازملرندن
کوچك حمدی

سلام تحية الاسلامدر

بوکره انتشارینی استبشار ایتدیکم بیان الحق غزته‌سنه (من کلم قبل السلام فلاتجیبوه) حدیث شریفی مقتضاسیله اولاً تقدیم سلام ثانیاً بولفظ شریفك (بیان الحق) ه براعت استهلال اولمق اوزره لطفاً قبول واجابتنی [١] رجا ایدرم. زیرا علمای کرام ، وامنای ذوی الاحترام، حضراتی ذاتاً ملت اسلامیه ، وامت محمدیه‌نك دارینده باعث سعادتی اوله‌جق اسبابك ناشر ومبلغلریدر. بیان الحق ایسه سلامت وترقی ملتك خادمیدر .

سلام لفظ شریفی اسماء الهیهٔ حسنادندر . السلام المؤمن ... آیت جلیله‌سی بتون مسلمانلرجه معلومدر . دار فنادن ، بقایه رحلت ایده‌جك اهل یقینك مطاب اعلاسنه سالماً ملاقاتی (تحیتهم یوم یلقونه سلام) لفظ کریمیله تأمین بیورلمشدر . دارالبقا اولان جنت اعلایه دخولده استبشار ابتدائینك سلام ایله اوله‌جغنی (سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین) نظم جلیلی مبشردر . احسانك اکرمی ، التفاتك اعظمی ، مطلوبك اکبری ، اولان مشاهدهٔ جمال ربانی دخی (سلام قولا من رب رحیم) قول کریمیله موعود رب الانام ، منتظر خواص وعوام در . بونلر ایسه هرمؤمن ایچون عظیم بربشارت فخیم برمسرتدر .

ای اخوان دین مبین، اصحاب جد ویقین ، بالاده‌کی مسروداتمزدن مستبان اوله‌جغی وجهله تحیه‌مز اولان سلامك خلاصةً تعریفیله ایفا ایدیله‌جك وایدلمیه‌جك مواقعنی علی طریق الاجمال بیانه ابتدار ایلرم شویله‌که سلام ، طلب الاماندر . عقبنده سنت قدیمه اولان مصافحه‌ده استقرار مودتدر .

سلام لفظی شریفی ایچون دیکر الفاظ ایله اوله‌جق تحیه‌لر اوزرینه مزیات عدیده مثوبات کثیره واردر . مبتدی بالسلام ، معرف ومنکر اوله‌رق یعنی السلام علیکم ، سلام علیکم صورتلرندن هرقنغیسی ایله ایسترایسه اعطای سلام ایدر . زیرا قرأن کریمده هرایکیسیده موجوددر. والسلام علی من اتبع الهدی ، وسلام علی عباده الذین اصطفی ؛ لکن تنکیرا کثردر. نمازده تعریف متفق علیهدر . السلام علیکم ایله ایفای سلام ایدن مؤمنه وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته ایله مقابله لازمدر. بوبولده مقابله‌نك ثوابی فضله‌در. بیلدك وبیلمدك اخوان دینه سلام ویرمك امر پیغمبری ایله ثابتدر . راکبك ماشی‌یه راکب فرسك راکب حماره ، صغیرك کبیره ، قلیلك کثیره سلام ویرملری ترتیبی اوزره مسنوندر . صبیان اوزرینه سلام ویرمك ترکدن افضلدر . غیرك خانه‌لرینه بلااستیذان دخول (لاتدخلوا بیوتاً غیربیوتکم حتی تستأنسوا) آیت جلیله‌سیله منهیدر . حتی والده یاننه کیرمك دخی استیذان ایله اوله‌جغی کتب شرعیه‌ده مبین ، وهرعقلجه استحسانی مسلمدر.

لدی الاستیذان بشقه‌سنك خانه‌سنه کیرلدکده اهل خانه‌یه سلام ویرمك (وتسلموا علی اهلها) حکم جلیلی مقتضاسندندر .

سلامك من طرف الباری امر مشروع اولدیغی (تحیة من عندالله) وسلامك خانه‌کز ایچون دخی زیاده خیروثوابی موجب بولندیغی: (مبارکةً) وسلام، مستمع اولان اهل خانه‌نك بادئ تطیب نفسلری اوله‌جغیده: (طیبةً) لفظ شریفیله ثابت اولدیغندن البتده هرعاقل مؤمن ایچون بودائرهٔ فیض باهره‌ده هیچ بروجهله تسامح وتکاسل کوسترمك لایق اولماز . تلاوت قرأن عظیم الشان ، وتدریس علوم ، ایدن ونماز قیلان ، یمکده بولنان اهل ایمانه ، اذان ، واقامت ایدن کمسه‌یه ، سلام ویرلماز. چونکه شواشتغالات مشروعه وممدوحه‌لری سببیله رد سلام ایده‌منلر . استبراء موقعنده طولاشان ، وقضاء حاجتده بولنانلره اویون اوینامقده اولان مسلمانلره تغنی حالنده‌کی مغنیلره ومستمعینه، حمامده مکشوف العورة ، اولانلره حال عصیانده بولندقلری ایچون سلام ویرلماز . مدعی ومدعی علیه قاضی‌یه سلام

[١] وعلیکم السلام ورحمة الله بیان الحق

ویردكلری زمان شائبهٔ التماس اولدیغندن قاضی رد سلام‌ایتمز. وحكم ایچون قاعدین اولان كمسه‌لره قاضی‌ده اعطای سلام ایتمز. زیرا قاضی‌یه التزام مهابت، محافظهٔ حشمت لازمدر. بوش اولان خانه‌لره، جوامع ومساجد شریفه‌یه، دخولده (السلام علینا وعلی عبادالله الصالحین) دیمك لازمدر. سلام ویرمك سنت رد سلام فرض وواجبدر. لكن سنت اولان اعطانك واجب اولان رددن ثوابی اكثردر. چونكه معطیٔ سلام اولان كمسه، رد سلام ایدن اخواننه بر واجبك اداسنه سبب اولمشدر. سلام ویره‌نك جهر ایتمسی لازمدر. رد ایدن ایچون اودرجه جهر ایتمامك عندالحنفیة ملتزمدر. خلاصهٔ كلام، شو تبشیرات ایله ختم مقال‌ایدرم‌كه جنت اعلاده مؤمنه جناب حقك اعظم عطیه‌سی سلامیدر. وسنة المسلمین اولان (سلام) اهل جنتك‌ده تحیه‌سیدر. شو آیات جلیله‌ده بونی مبیندر: سلام قولا من رب رحیم. دعواهم فیها سبحانك اللهم وتحیتهم فیها سلام.

بایزید جامع شریفی
درسعاملرندن
حاجی نجیب

دین اسلامده هدف مناقشه اولان مسائل

مقدمه

[طوغری بر دینك بعض احكامی یا ملش اوله‌ماز — دین اسلام نه ایله محاكمه ایدیلر ؟ — اسلامیتده استخدام اولنان علوم وفنوندن حكمت، منطق — مدارسده طرز تحصیل — علومده تعیین موضوع وغایت مسئله‌لری — قرآندن احكام فنیه استخراجی — صوم وصلوة كبی عبادات موقوته‌ده حسابات نجومیه ایله نیچون عمل ایدلمیور ؟ .]

صوك زمانلرده بعض انسانلره تصادف ایدیلیركه بونلر كندی عقللرنجه، تعدد زوجات، تستر نسوان، طلاق، فائض، سیغورطه، قمار، چالغی، اصول وراثت، زكوة كبی برطاقم مواد حقنده‌كی احكام اسلامیه‌یی شایان انتقاد كوره‌رك دیللرینه طولامشلردر. بونلرك برقسمی بتون احكام اسلامیه‌یه خصم اولدیغی حالده ایشته بویله بعضیلرینی وسیله اعتراض اتخاذ ایتمشدر. ودیكر قسمی ایسه احكام اسلامیه‌دن برچوقلرینك تقدیر محاسننه دائر اعترافاتده بیله بولنه‌رق یالكز، بودین عالی‌یه بر نقیصه كبی تلقی ایتدیكی بعض احكامك تعدیلنی غریب برخلوص نیتله آرزو ایدر؛ وبو خصوصده قباحتی دینه‌می یوقسه علماسنه‌می بولمق لازم كله‌جكنی پك تعیین ایده‌من.

ایشته بز بوكبی مسائل شرعیه‌یی پی‌درپی موقع بحثه وضع ایله كوجمز یتدیكی قدر مدافعاتده بولنه‌جغز.

اولا شوراسی بیلنمك اقتضا ایدركه: بردینك یوزلرجه، بیكلرجه، والحاصل بتون احكامنی بكه‌نوب تقدیس ایتمكله برابر یالكز بردانه‌سنی، اما اودیندن اولدیغی قطعیا ثابت اولان احكامدن بردانه‌سنی فكرا قبول ایتمه‌مك اوله‌ماز. تعبیر آخرله بردین، یالكز برمسئله‌سنده سقیم وغیر معقول اولدیغی حالده شو قصوریله برابر سائر بتون احكامنه نظرا عالی، سماوی، حق بر دین اولمق قابلیدكلدر. بوكبی مسائلده پك آز علاقه‌دار اولدقلری حالده اك چوق تعقیبات اجرا ایدنلر، دین، یالكز اللهی وپیغمبری تصدیقدن عبارت اولمیوب پیغمبرك الله تعالی طرفندن كتیردیكی تحقق ایدن بالجمله احكامی تصدیقه متوقف اولدیغنی اونوتیورلر؛ یاخود هیچ بیلمیورلر.

برچوق انسانلرده واردر كه جهت اجرائیه‌سنده قصور ایتدكلری بعض احكام دینیه‌یی — مجرد كندیلری رعایت ایده‌مدكلری ایچون بر فكر خودكامانه ایله — تأویل وانكار ایده‌رك تلافیٔ قصوره چالیشیرلر. حالبوكه شوحركت اولكندن دها بیوك برقصور، عفوی غیر قابل برقباحتدر. چونكه برمتدینك، حسب‌البشریه بتون احكام دینیه‌یی اجرا ایتمسی ضروری اولمدیغی حالده هپسنی فكرا قبول ایتمك، حق بیلمك لازمدر. ایشته بو دقیقه‌لرك ادراك ایدیله‌مامسی محرومیت توفیق

آثارندندركه بعضلر حقنده جهل ویاخود نقصان عمل بوكبی مهالكه چكوب كوتورمكله اكمال شئآمت ایتمش اولور.

دین اسلام، فخر عالم صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك واجب تعالی حضرتلری طرفندن كتیرمش اولدیغی تحقق ایدن بالجمله احكامی تصدیقدن عبارت اولدیغنه مبنیدركه ذهنه ایلیشن هرهانكی برمسئله‌نك احكام ثابتهٔ دینیه‌دن اولمدیغی قواعد مشروعه‌سی دائره‌سنده بالتدقیق میدانه چیقارمق ویاخود اومسئله‌یی‌ده ـ حكمتنه عقل ایردیره‌رك، ایردیره‌میه‌رك ـ تصدیق واذعان ایلمكدن باشقه چاره یوقدر. الحمد لله حكمت وعلویتی كوندن كونه منكشف اولمقده بولنان دین مبینمزده عقول سلیمه‌نك ادراك و اذعان ایده‌میه‌جكی بر جهت ده یوقدریا..

بالفرض والتقدیر اولسه بیله حكمتنه عقل ایردیره‌رك ایردیرمیه‌رك اونی‌ده تصدیق واذعاندن باشقه چاره یوقدر دینلمك حكمتسزجه برجبر، منطقسزجه برتحكم اولمازمی؟ دیه‌جكسكز.. خیر اولماز.. چونكه بردینك حقیتنی وشارع ومؤسسنك صدقنی اثبات ایده‌جك آیات ومعجزات وشواهد مخصوصه واردر كه دین آنلرله محاكمه ایدیلر وآنلرله ثبوت وقطعیت كسب ایتدكدن صكره آرتق تكر تكر فروع احكامنی، باخصوص مشكوك برفكر ایله، قاصر برتحصیل ایله، حقیقتدن زیاده هوا وهوسه مغلوب بردماغ ایله محاكمه‌یه قالقشمق عبثدر. چونكه بو، باشه چیقمیه‌جغی وفروعدن اصوله انتقال واستدلال قبیلندن معكوس برحركت اوله‌جغی كبی بردینك، تعبدی وغیر معلل بعض احكامی‌ده اولور. چونكه اساس دین معلل ومدلل اولدقدن صكره فروعده تعلیله لزوم یوقدر. معلل اولانلرده‌ده وظیفه ارباب اختصاصكدر.

پك ای، اساس دینك نه ایله تعلیل واثبات ایدیله بیله‌جكنی، وبو اساسه میزان تدقیق و امتحان اوله بیله‌جك دلائل و شواهدك هانكیلر اولدیغنی كوسترملیز دكلمی؟. اوت.. بوخصوصده عالم اسلام علم كلام نامیله پك‌بیوك، پك عمیق بر فنه مالكدر؛ وبو فنك درینلكی، یوكسكلكی اومرتبه‌ده‌دركه اویله مراقلیلق دعواسنده بولنان پك چوق كیمسه‌لرده كوریلن كاوب كچیجی بر خواهشله، برعالمك تصادفی برمحلده، تصادفی بر انجرار كلام اوزرینه محفوظاتندن تدارك ایده‌بیله‌جكی معلومات ایله هیچ بر بحثی اوكره‌نیله‌من.. قواعد مقرره‌سیله آشنالق، منطق، حكمت، مناظره كبی علوم وفنون ایله مناسبت متقدمه، حاصلی جدی برسعی، منتظم برتحصیل ایستر. اك عالی بر مسئلهٔ ریاضیه‌یی، اساسندن، مقدماتندن خبردار اولمیان برآدمه برمصاحبه‌ده اكلاتیورمك نه‌قدر مشكل‌ایسه بوكبی علوم عالیهٔ اسلامیه‌نك، مقدماتنی تحصیل ایتمه‌مش بولنانلره جانلری ایسته‌دیكی زمانده، جانلری ایسته‌دیكی بحثی آكلاته بیلمك اوقدر مشكلدر. علوم مذكوره‌نك تحصیلی ایسه عادتا پاره ایله، پول ایله اولمدیغی حالده اوزرینه بوكون اونسبتده منافع شخصیهٔ دنیویه ترتب ایتدیریلمدیكی ایچون بوكبی مباحثه دائر كندیلرنده بی‌لزوم بر ریاء اشتیاق كوریلن ذوات، تأمین ایدرم‌كه ایكی كون اوغراشامازلر؛ اوصانیرلر.. بحثی كندیلری آچدقلری حالده سزی نهایت بر، ایكی ساعت، اوده حلاوت افاده‌یه مالكسه‌كز دیكله‌یه‌بیلیرلر. زیاده‌سنه ایشلری، كوجلری مانعدر. صوكره مقنع بر نتیجه الده ایدیله‌مدیكی ایچون‌ده ینه سز قباحتلی اولورسكز. هله، «بوكبی مسائل سزه آكلاتیله‌ماز. بویله، عقلكزك ایرمیه‌جكی، مقدماتنه بیكانه قالمش اولدیغكز ایچون

وان الثریا من ید المتناول

فحواسی اوزره قامت قابلیتكزك یتشمیه‌جكی شیلره قاریشماسه‌كز مناسب اولور» دیدیكمزمی قباحتكز دها زیاده بویور؛ «دین اسلامده كیزلی، قپاقلی شی یوقدر احكام شرعیه‌یی، رهبانیت اصولی اوزره‌می اداره ایتمك ایسته‌یورسكز؟» طرزنده غایت فجیع افترالره، سوء تفسیرلره هدف اولورسكز.

موضوع بحثمز اوله‌جق احکام شرعیه‌نك عقل وحکمته موافقتی اثباتدن عجزمزه مبنی سوزی بووادیلره دوشوردیکمزه حکم اولنماسون . بوکبی مسائلی اثباته حد ذاتنده بورجلی بیله اولمدیغمزی عرض ایتدکدن صوکره بونلر ، تعلیل اولنه‌مایان مسائل تعبدیه‌دن ده اولمدقلری جهتله آیریجه ومافوق الوظیفه تدقیق وایضاح ایدیله‌جکلر دیمك ایسته‌یورم . وحتی احکام مذکوره‌دن بعضیسنك ، مثلا تستر نسوان مسئله‌سنك معقولیتی اوقدر ساده‌در ، اوقدر جلی بروضوحی حائزدرکه اولدن بری اومسئله حقنده برشی یازمق ایسته‌دیکم حالده بوکا نه صورتله اعتراض ایدیله بیله‌جکنی دوشنوب بولمق ، جوابنی ویرمکدن دها کوج اولدیغی ایچون یازمغه موفق اوله‌میوردم . برکت ویرسون که قسم مخصوصنده حکایه ایده‌جکم وجهله اومسئله حقنده مصادف اولدیغم برمعترض ، درمیان ایتدیکی جمله‌لرك یکدیکرینه ، وهیئت مجموعه‌سنك ده صدد بحثه غرابت ارتباطیله برابر بنم ایچون بوبابده برزمین تکلم حاضرلامش اولدی .

کله‌لم : مقدمه‌ده سوزمزك بالمناسبه اوغرادیغی وادی ، بالجمله احکام اسلامیه علیهنده‌کی وسائط اعتراضك ، اوکبی امراض قلبیه‌نك منشأنی تشکیل ایلدیکی جهتله بونقطه‌لری براز دها تشریح ایچون قارئین کرامك مساعده‌لرینی طلب ایدرز .

علم کلام ، موقوف علیهی بولنان حکمت ، منطق ، قوانین مناظره کبی علوم وفنون ایله برابر منتظم برتحصیل ایسته‌ر دیمشدك . اوصره‌ده بعض خاطرلره کلمش اولمق احتمالی واردرکه :

حکمتك واصل اولدیغی درجات حاضره‌یی ، علم کلام ایله متوغل اولانلر علی الاکثر بیلمزلر . اونلرك بیلدیکی (قاضی میر) حکمتی ایسه بوکون اساطیر منسوخه حالنه کلمش اولدیغندن علم کلامك ، بویله اهمیتی قالمیان بر فنه تعلقی کندیسی ایچون موجب نقص وشین اولور . منطقه کلنجه : اونك حقنده اسکیدن بری بسله‌نن وثوق اعتماد ده صوك زمانلرده زائل اوله‌رق یرینه دها موثوق ومؤتمن اولدیغنده شبهه ایدیلمه‌ین تجربه قائم اولمشدر .

علی الاطلاق حکمت قدیمه ایله منطق حقنده اخیرا حاصل اولان شو سوء نظر جدا شایان تعجب وواجب التصحیح بولنان افکار باطله‌دن اولدیغنی سویلیه‌لم .

اولا ؛ حکمتك ، ترقیات وتعدیلات اخیره‌سنه معروض اولان ، طبیعیات و فلکیات قسملری اولوب الٰهیاتی ایسه ابن سینا ایله کلنبوی آره‌سنده کچن ازمنه‌ده مظهر اولدیغی تدقیق وترقی‌یی هیچ بر وقت کورمه‌مشدر . ایشته علم حکمت ، علم کلامده محضا الٰهیاتی ایچون لازم اولور ؛ وعلم کلامك عروق واعصابنه کیرمش اولان بو قسمه بیکانه قالینامق اوزره (قاضی میر) وامثالی کتابلردن قطعیا استغنا کوستریله‌مز . بوکتابلرك ساحهٔ تداولده وجودینی استثقال ایدنلر – اعتماد ایدیکزکه – نه‌دن باحث اولدقلرینی بیلمزلر بیله .

منطق حقنده حاصل اولمغه باشلایان ذهاب ایسه دها غریب ، دها جاهلانه‌در . بوذهابی ، عاجزلری ابتدا بش آلتی سنه اول بر رسالهٔ موقوته‌ده اوقودم .. وصوکره فنون حاضره‌نك الك مقتدر ، الك بلیغ ترجمانی اولان برآغزدن ، فاضل بر دوقتوردن ایشتدم . دینیلیورکه :

« اقیسهٔ منطقیه‌دن برینی ، الك مشهورینی اله آله‌لم : (عالم متغیردر ؛ وهر متغیر حادثدر .. بناءً علیه عالم حادثدر) جمله‌لرینه برچوق صورتله اعتراض ایتمك ممکندر ، شوحالده قیاس منطقینك ویره‌جکی نتیجه ناصل قطعی اوله بیلیر؟ برده استدلالات منطقیه اوزرینه مؤسس اولان بونجه حقایق و معلومات ، صوکره‌کی کشفیات ایله بوزولیور . »

بوکا اووقت بروجه آتی جواب ویریلمش ایدی :

قیاس منطقی مجملاً بوبولده تعریف اولنور :

برآرایه کتیرلمش ایکی قضیه که کندیلرینك قبول وتسلیم اولنملری اوزرینه اوچنجی برقضیه‌نك‌ده تسلیم اولنمسی لازم کلیر .

بوتعریفدن آکلاشلمق اقتضا ایدییور که قیاسی تشکیل ایدن صغری ایله کبری ، اولدن مسلم اولمق شرطدر . ایشته منطق ، بوشرطی وضع ایتدکدنصکره ایلریسنه قاریشماز .. اونلر هانکی فنه متعلق قضیه‌لر ایسه مسئولیتلری اورالره عائددر . مثلا : (عالم متغیردر ؛ وهرمتغیر حادثدر) قضیه‌لری برچوق صورتله قابل اعتراض ایمش ؛ [اعتراضاتده کیم بیلیر ناصل شیلر ایدی .] وارسون اولسون .. بوندن منطقه برضرر عائد اولماز .. چونکه منطق اوراسنی متکفل دکلدر : اکر عالم متغیر ، وهرمتغیر حادث ایسه عالمك ، کائناتك‌ده حادث اولمسی لازم کلیرمی ؛ کلمزمی ؟ شوکا بقالم .. البته لازم کلیر ؛ وبولزوم ، ایکی کره ایکینك درت ایتمه‌سندن دها ظاهر دها محققدر . [۱] الحاصل منطق ، ادله‌نك طرز تنظیمنی بیان ایدر ؛ ماده‌سنه قاریشماز .. اوراسی مستدلك درجهٔ وقوف ومعلوماتنه تابعدر [۲] .

منطق ، سزك مقدماتکزه کوره نتیجه ویرر .. صغری وکبری اولمق اوزره انتخاب ایتدیککز مقدمه‌لر طوغری ایسه نتیجه‌ده شبهه‌سز طوغری ، واکر یاکلش ایسه نتیجه‌ده یاکلش اولور . دیمك‌که نه اکرسه‌کز اونی بیچرسکز .

کله‌لم : کشفیات اخیره ایله متزلزل اولان معلومات ، علی وجه الصحه استدلالات منطقیه اوزرینه تأسس ایتمه‌مشدر .. یا ماده‌سنده یا صورتنده ، البته بریرنده بوزوقلق وارمشدر .. کیزلی برنقطه‌سنده منطقدن آیریلمشدر . وکشفیات اخیره دیدیکز ، ایشته او نقطه‌لرك بالآخره آکلاشیلمسندن باشقه برشی دکلدر .

مابعدی وار — مصطفی صبری

مقالهٔ مخصوصه

حکومت سابقه بتون عثمانلیلره روا کوردیکی ظلمك الك شنیع حصه‌سنی مسلمانلره تودیع ایدر بیچاره اهالی‌یه حواله ایلدیکی سلاح شقاوت و استبدادك الك مقاومتسوزنی اسلامه مسلط ایدردی .

اختراع ایلدیکی مظالمه ، قانونشکنلکه بر شکل مشروع و معقول ویرمك ، جبین خیانتنی ریاکارانه برصورتده انظار تجسس عالمدن ستر ایلمك ایچون اجرا ایلدیکی جنایاتك (حاشا) احکام جلیلهٔ دین مبیندن اولدیغنی اعلان ایدردی .

اهالی‌یه خائنانه توزیع ایلدیکی ویرکولری خلافتك حق جمعی اولان زکات اولمق اوزره کوستریردی . معالم دین مبینی هدم وتخریب ، مراسم شریعت غرایی محو ونابود ایلمکی بروظیفه ایدنمشیدی .

کتب دینیه‌یی طوپلار ، الك خسیس یرلرده ، حمام کلخنلرنده آتشه یاقاردی .

طلبهٔ علومی – کندیلرنده افکار احرارانه بولندیغندن طولایی – معونه‌لرله سپورندی قایقلریله خارجه طرد وتبعید ایلدی . حضور محکمه‌سی کبی برباب عدالتی سد وتعطیل ، مجله مجلسی کبی بر محفل عالم وعرفانی لغو وتنکیل ایتدی . اوروپالیلر ابن عابدینی ، منهاجی فقه خفی ، شافعی ، مالکیدن بیکلرله دساتیر عدالت واحکامی ترجمه ایتدکلری ، شرح مواقف کبی کتب کلامیه‌یی دفعاتله طبع ونشر ایلدکلری حالده رواجکاه سوق

---

[۱] چونکه ایکی کره ایکینك درت ایتمسی ، افواه جدیده‌کی شهرت بداهتنه رغما جای بحثدر . زیرا مبحث مخصوصنده تقرر ایتدیکی وجهله عددلر ، عندالتحقیق آحاد صرفه‌دن ترکب ایدرلر . مثلا سکز عددی ، سکزدانه واحددن مرکب اولوب نه ایکی دانه دردن ، نه‌دن بش ایله اوچدن ، نه‌ده ایکی ایله آلتیدن [وهلم جرا] مرکب دکلدر . : والاترجیح بلا مرجح لازم کلیر شوحالده ایکی کره ایکی‌ده عیناً درت دکل ، درده مساوی ایدر . حال بوکه قیاس منطقینك شکل اولنك انتاجی ، بوکامقیس اولمامق اوزره بدیهیدر .

[۲] منطقده ، قیاس بحسب الماده‌دن دخی بحث اولنورسه‌ده مختلف قوتلری حائز بولنان قضیه‌لردن برر مثال کتیرمك وعلی الدرجات بوقضیه‌لردن تشکل ایدن قیاسك اسملرینی تعیین ایتمك صورتیله بحث اولنور

عرفاندن قالدیردی. سنین اخیره‌ده عباد اللهه اوقدر مسلط اولدیکه ارباب دیانت وحمیت بوملاعین استبدادك جسم اسلامه آچدیغی رخنه‌لره باقه‌رق بومملکتدن اسلامیتك آرتق زواله یوز طوتدیغنه حکملر ویرمکه باشلادی. ماتملر ایچنه کیردی.

« مسلمانلق بومیدر؟ حمیت ودیانت بونمی ایجاب ایدر؟ مملکتی تخریب ایتدیکز. رعایای ازدیکز اسلامیته اعلان حرب ایلدیکز » یوللو شکایتلرده بولنانلری برطرفدن ازمکه، محو ایتمکه چالیشیر، دیکر جهتدن « نه یاپالم زمانمز پك نازك، حیاتمز اوروپالیلره خوش کورونمکله، بزده اثار تعصب بولنمدیغنی صره‌سی دوشدکجه اظهار ایلمکله دوام ایده‌بیلور» کبی مقابله‌لرده بولنوردی.

بو ازیلن، محو ایدیلن شکایتجیلرك ایچنده معلومات دینیه‌سی، مکتسباتی اوروپا علوم معارفنه انحصار ایدن وطنپروران بولنه‌جق اولورسه « اصلاحاته بز سزدن زیاده محبز. مملکتمزك مخترعات افرنجیه واثار مدنیهٔ حاضره‌یه جلوه‌کاه ظهور اولمسنی بتون موجودیتمزله تمنی ایده‌ریز فقط نه یاپالم؟ اورته‌ده بردین وار. برطاقم جهلهٔ خلق، متعصبین ناس (!) او دینك محافظهٔ موجودیتنه دامن درمیان غیرت اولمش طوریور. بوهائل اورتادن قالقمدقجه، بومانعه برطرف اولمدقجه آرزولریمز یرینه کلیه‌جك، امیدلر یمزه برشکل حقیقت ویریله‌میه‌جك » یوللو رفع آواز نفاق ایدردی.

عربك « اذا استطیر یستبعر واذا استحمل یستطیر » مثل حکمتنك تجلیسنی کورمك ایسته‌ینلر ادارهٔ سابقه‌یی کوز اوکنه آلسونلر.

غریب شیٔ! اوروپالیلر ظلمدن، محاکمدن، استبداددن شکایت ایدییورلردی.

احکامدن، احکام شرعشریفدن، عمومك حقوقنی متکفل اولان، نظر عالیٔ خداپسندانه‌سنده امیر وحقیر، مساوی بولنان، مساوات پرورلکنی فتاواسنده‌کی — مسمی کیم اولورسه اولسون — زید، عمرو، بکر، خالد الخ کبی عمومی اسملرله تصویر حادثه ایلمکله اظهار بیوران دین جلیل العنواندن شکایت ایتمیورلردی‌که بویولده برجمیله اظهارینه لزوم کورولسون.

وطنك تعالیٔ شاننه، بشرك سعادت حالنه دین مانع اولمیوردی‌که بویله نفاقکارانه، تجبینانه اعتذارلره ایجاب حال ومصلحت دینسون.

اوروپالیلر، اوحکمت حکومت فننده صاحب رسوخ وملکه اولان غربلیلر اوقدر کوته‌بین میدرلرکه لا الی هؤلاء ولا الی هؤلاء قیفای ترددنده متذبذبانه یویان اولان او اشخاص لئیمه‌نك شخصلرنی، حقیقتلرنی علم الیقین بیلمسونلر، او اجراآت ملعونانه‌یی، اومظالم وحشیانه‌یی اونلرك شخصلرینه ویرمسونلرده دین مبین اسلامه عطف ایلسونلر.

دین مبین اسلام ظلمدن شدتله منع ایدییور، ظالملری انواع عقوبات الهیه ایله تهدید ایلیور.

حکومت مستبده ارکانی ظلمی برامر طبیعی، ظالملکی برصفت شرافت، برمزیت مخصوصه تلقی ایدییوردی.

دین مبین اسلام احکامده عدالتی، هرایشك اهلنه تفویضنی امر ایدییور.

حکومت مستبده عدالتی برجنایت عد ایتمکدن، ارباب اهلیتی صدمات ظالمانه آلتنده ازمکدن کیرو طورمیوردی.

دین مبین اسلام حب وطنی ایماندن برشعبه اوله‌رق ارائه ایدییور، علی قدر الاستطاعه لوازم حرب وسطوتی اعداد واحضار ایلمکی امر ایدییور.

حکومت مستبده وطنی سونلری، حتی وطن لفظنی اغزینه آلانلری جنایتله اتهامه، بیك درلو فرعون پسندانه اشکنجه‌لرله محوه چالیشیور، قوای بریه وبحریه‌نك انحطاطنه، پریشانلغنه چالشمغی اقدم وظائف حمیت و انسانیت اعتبار ایدییوردی.

دین مبین اسلام خفیه‌لکی تزییف، و اربابنی لوم وتهدید ایدییور.

حکومت مستبده ارباب ناموسی خفیه‌لکه تشویق واجبار، بیت المالی خفیه‌لره تخصیص وایثار ایلیوردی.

دین مبین اسلام مشاوره‌یی توصیه وامر ایدییور.

حکومت مستبده دولاب حکومتی تدویره کندیسندن بشقه‌سنه برحق بخش ایتمیور، ارباب حمیتك آغزینی قیزغین دمیرلرله داغلیوردی.

دین مبین اسلام مهددن لحده قدر اربابنی اکتساب عرفانه سوق و تشویق ایدییور، بیلنلرله بیلمینلرك بر اولمیه‌جغنی بیان ایدییور.

حکومت مستبده انتشار معارفی منعه چالیشیور، مدرسه‌لرك، مکتبلرك چارهٔ انقراضنی آراشدیرییور، کتبخانه‌لرك محو اولدیغنی، کتابلرك یغما ایدلدیکنی مسامحه‌کارانه، مسرورانه آلقیشلایوردی.

دین مبین اسلام سارقلرك دست تجاوزینی کسیور.

حکومت مستبده ملتك کیسه‌سنی صویمقده بیت الماله ایصال دست خسار ایلمکده اظهار رسوخ وملکه ایلیوردی.

دین مبین اسلام راشی ایله مرتشی‌یی لسان نبوی ایله تلعین ایدییور.

حکومت مستبده‌جه رشوت برکسب مشروع وطبیعی ایدی. بردرجه‌ده‌که مصالح عبادك مدار تسویه وتمشیتی اولان مأمورینلر رشوتله آلنیر، صاتیلیر، دوائرده ایشی بولنان کیمسه رشوت نامنه برشیٔ ویرمدکجه ایشنی کوردیرمکه مقتدر اوله‌مازدی.

دین مبین اسلام سالکینی تجارته، کد یمینیله کچنمکه، اخلاق الله ایله تخلقه سوق ودعوت ایدییورکن حکومت مستبده‌نك سایهٔ لطفنده برچوق تجارتخانه‌لر افلاس ایتدی. مملکتدن فکر تجارت بتون بتون زائل اولدی، هرکس کوزینی بیت الماله دیکدی. مساویٔ اخلاق صوك دهشت وشدتیله حکم فرما اولمغه باشلادی. خلوص مقصد، حسن نیت قالقدی. ریاکارلق اك شایان اتباع برمسلك اولدی. وبناء علیه بعض حکمانك « ریاکارلغك نتیجه‌سی دینسزلکدر » قولی اولانجه قوتیله تجلی ایلدی الحاصل هرکمالك زوالی طبیعی اولمقله صحرانورد شقاوت اولان حکومت مستبده سالك اولدیغی ره‌نا رفته‌ده رهین کمال ونهایت غیرة اللهك ظهوریله دوچار اضمحلال اولدی.

مسلمانلر! صاقین مأیوس اولمه‌یك. چونکه اورته‌ده باعث یأس وفتور اوله‌جق برسبب یوق.

دین مبین اسلام شعشعهٔ عالم افروزنی الی ماشاءالله ادامه ایدوب طوره‌جقدر. ایشته اونور الهی‌یی اطفایه بذل مقدور ایلیان خذله — معجزات باقیه‌سندن اولمق اوزره — اورته‌دن قالقدی.

مسلمانلر کندیکزه کلیکز. طالدیغکز خواب عطالت وغفلتدن بیدار اولیکز. اطرافکزه باقیکز، باقیکزده کائناتده جوشان اولان میل ترقیده کندیکز ایچن برمجرای سلامت تعیین ایدیکز. دائرهٔ شریعتدن برلحظه ایرلمایکز. بربریکزله تأمین حسن معاشرت ایلیکز. حبل متین وفاق واتحاده درت الله یاپیشکز. چونکه یداه مع الجماعة [۱] « لاتنافسوا بعدی ولایضرب بعضکم رقاب بعضکم » مألنده اولان وصیت نبویه‌یی فراموش ایتمیکز. عموم وطنداشلریکزله خوش کچینیکزکه عدالت عنوان نجابت اسلامیت، صدق وخلوص طویت متحتم ذمت انسانیتدر. ان لیس للانسان الاماسعی وان سعیه سوف یری.

فاتح درسعاملرندن
حافظ محمد

— بعث بعدالموت —

اولدکدنصکره دیرلمك؛ معتقدات دینیه‌مزدندر. بتون شرایع متقدمه، اعتقاد معادك وجوبنی متفقاً قبول

[۱] بن جوار رحمته انتقال ایلدکدن صکره بربریکزله بوزوشمایك. بربریکزی بوغازلامایك.

ایده‌کلمش وشوقدر وارکه کیفیت وقوعنده اختلاف واقع اولمشدر .

علمای فخام ، حکمای اسلام (بعث بعدالموت) ك وقوعنه دائر براهین مقنعه اتیان ایتمشلردر . برحالده‌که ذره قدر عقلی اولان ؛ او قناعت‌بخش عقول دلائلی درپیش تأمل ایتدکده‌قبول خصوصنده تردده محل کورمز .

نیر تابان سالت ، بدرتام نبوت افندمز حضرتلری اعتقادمعادك وجوبنه‌دائرشرفوارد اولان نصوص شرعیه‌یی مشرکینه تبلیغ بیوردقلرنده آنلر ؛ « حیات کندیلرندن ابدیا مفارقت ایتمش ، بتون اجزاسی فنا پذیر اولمش امواتی نصل اولورده الله احیا ایده بیلیر » دیه متعجبانه شبهه‌لر ایراد ایتدیلر . فقط فرقان حکیم‌التبیان ؛ شبهات وارده‌یی ـ ادراکات وعقوله اك مساعد ، اك قریب بر طرز حکیمانه‌ده ـ برخیلی آیات بینات ایله دفع وازاله ایتدی .

مآل منیفی افادات آتیه ایله تبیین وادا ایلدیکمز معانیٔ جلیله ؛ او حکمیات عالیه جمله‌سندندر .

« قدرت تامه‌یه مالك برحکیم لم‌یزل؛ هرشیئٔ مرادات سبحانیه‌سی دائره‌سنده تدویردن هیچ برزمان عاجز اولماز .

کمال علم ایله متصف بردیان علیم ؛ برشیٔ نقدردقیق اولورسه اولسون محیط علم ازلیسندن خارج براقماز .

بوقدر انتظام بدیعیله ، اتقان واحکامیله کائناتی هیچ یوقدن ساحهٔ وجوده کتیرن برقادر مطلق ، جای اشتباهمیدرکه اولجه عالم شهوده کلوبده صکره رهین فنا اولان امواتی اعاده‌یه قادر اولمسون ! قادردر قادر .

باقکز !

دم خزانك حلولیله بی‌روح برحاله کلن روی زمینه بهار وقتی کلنجه باران فیض رسان انزالیله اثر حیات بخش ایدییور . برده باقسه‌کزکه جابجا آثار خضارت ونضارت رونمااولیویرمش ! هریرده مشهوداولان بهجت ولطافت ؛ جالب حیرت ومفتونیتکز اولور . حالبوکه اورروی زمین ؛ دها دونکی کون یابس ، کتلهٔ ترابیه حالنده ایدی . یابوکون لباس‌سبزینه بورونمش ، تماشاسنه دویولمز برقالیجهٔ دلنشین .

بوتحولات بدیعه‌یه قارشی لسان تقدیسکز :

سبحان من تحیر فی‌صنعه العقول
سبحان من بقدرته یعجزالفحول

دیمکدن کندینی آله‌میور . »

وقتاکه مصباح منیر نبوتدن بالذات استناره ایلمك دور سعادتی ـ جناب رسالتمآب افندیمزك عالم لاهوتیته رجوعیله ـ منقطع اولدی . خلفای راشدین حضرتلرینك عهدکرینلری‌ده ختام بولدی . فرق ضاله تکثر ایده‌رك سوبسو اعتراضلر ، درلو ، درلو شبهه‌لر ایقاع ایلدی . منکرین فلاسفه‌ده (بعث بعدالموت) ك وجودینه قائل اولمق ؛ محالات عقلیه‌یه امکان ویرمك دیمکدر دیدی . همان علمای اعلام حضراتی « هربر مکلفه شرعاً بعث واعاده‌نك وقوعنه فقط محال عقلی‌یی مستلزم اولمیه‌جق صورتده وقوعنه اعتقاد ایتمك واجبدر . کیفیتی علم الهی‌یه تفویض ایدرز بعث واعاده‌یه ایمانك صحتیچون بزه تبیین کیفیت لازم دکلدر . واجب تعالی حضرتلری امربعثی ایستدیکی کبی اجرا ایدر » دیه‌رك اك کسدیرمه جواب لازمی اعطا ایتدی .

فقط ـ الله قبرلرینی پرنور ، همت واقعه‌لرینی مشکور ایتسون ـ ینه او علمای دین ؛ بعض افکار ضعیفه اصحابنك معتقداتنی محافظه ، شبهات واقعه‌سنی ازاله ایچون سرد دلائل خصوصنده قصور ایتمدی .

بز ، شوراجقده وجوب ، استحاله ، جوازدن عبارت بولنان احکام عقلیه‌یه‌دائر برمقدمه سرد ایتمکلکی وجیبه‌دن عد ایدییورز . چونکه بومقدمه؛ اس‌الاساس اسلامیت اولان (معرفة الله) ـ که فیض وجوددن‌مقصود اصلی‌ده آنجق اودر ـ کبی برچوق معتقدات اساسیه‌نك توضیح حقیقتنه ، موافق عقل وحکمت اولدیغنه مدار یکانه اوله‌جقدر ،

وجوب .— برشیئك یوقلغی قبول ایتمه‌مسیدر . برك ، ایکینك نصفی اولمسی، خالق عالمك وارلغی کبی .

برك ، ایکینك نصفی اولمسی ، خالق عالمك وارلغی عقلاً واجبدر . تخلف قبول ایتمز . شوقدرکه اولکیسی بدیهیدر دلیله محتاج دکلدر . ایکنجیسی نظریدر . دلیله محتاجدر .

استحاله .— برشیئك ثبوتی قبول ایتمه‌مسیدر . ثبوتی قبول ایتمین شیئه مستحیل ومحال عقلی دینیر . اوچ عددینك چیفت اولمسی ، خالق عالم ایچون شریکك بولنمسی کبی . بونك‌ده اولکیسی محال بدیهی، ایکنجیسی محال نظریدر .

جواز .— برشیئك ثبوت وانتفاسی قبول ایده بیلمه‌سیدر « احمد کیتدی . فلان آدم ، باقری آلتونه قلب ایتدی » کبی .

احمدك کیتمسی ، فلان آدمك باقری آلتونه قلب ایتمسی جائزات عقلیه‌دندر . شوقدر وارکه اولکیس بدیهی تعبیر دیکرله عادی درکه عادةً چوق واقع اولور . عقل ؛ بونی استغراب ایتمز . لکن ایکنجیسی یعنی فلان آدمك نحاسی ذهبه قلبی عقلاً جائزدر . فقط عادةً نادر یاخود اصلا واقع اولمامش اولدیغی ایچون بادیٔ امرده عقول ؛ بونی استغراب ایدر ، جواز ثبوتی ایچون دلیل ایستر دلائل مقنعه‌سنی سرد ایتدکمی همان جائزالوقوع اولدیغنه قناعت حاصل ایدر . مستحیل الوجود اولمدیغنی اعتراف ایدر .

ایشته عصانك ، قوجه بریلانه انقلابی ، دکزك انفلاقی، آتشك یاقمامسی ، حیوان اعجمك تکلم ایتمسی وامثالی بیکلرجه مستغرب عقول اولان جائزات عقلیه هپ بو جمله‌دندر .

جریان عادتدن قطع نظر ایده‌رك شوعالم شهوده شویله برعطف نکاه ایده‌لم . محیرالعقول نه‌قدرغرائب کورورز . عجبا طوپراغك نباته ، غذایه ، قانه ، نطفه‌یه ، علقه‌یه ات پارچه‌سنه ، دهاصوکره ذی روح ، سویلر ، ایشیدیر کورور ، عالم ، محقق ، حکیم ، مدقق برانسانه !! انقلاب ایتمسنده آز غرابت‌می واردر ؟

عجبا جریان عادتله مألوف اولمامش اولسه ایدك بارانك ارض میته‌یه نزولیله حیرترس انظاراولان درلو درلو آغاچلری ، شکوفه‌لری ، طادی ، رایحه‌سی، لونی متنوع میوه‌لری اثبات ایتمسی بزه اغرب غرائبدن کلزمیدی ؟!

عجبا ائتلاف‌عادت اولمسیدی‌اوفاجق بردمیرپارچه‌سنی بایاغی برطاشه‌چاقمقله حاصل‌اوله‌جق کوچك برشراره‌نك قوجه بربلده‌یی اولانجه موجودیله طعمهٔ دندان لهیب ایده‌رك منقلب خاکستر ایتدیکنه تعجب ایتمزمی ایدك ؟

هله بعض اجسامك یکدیکره دلك وتماسندن حاصل اولان برقوت‌غیر مرئیه؛ (الکتریق قوتی) قوجه‌قوجه جسملری تحریك‌وآنك واسطه‌سیله اثقال جسیمه‌یی ، افکار بشری چار اقطار جهانه جر وایصال ایده‌جکنه نصل اینانه بیلیردك ؟

لکن الفت عادت، تکرر مشاهدات ؛ عقلاً مستحیل کوردیکمز بوکبی حیرترس عقول شیلردن غرابتی تدریجاً ازاله ایدییور . ادله‌سی‌ده سرد ایدیلنجه تماماً قناعت حاصل اولیور . اولیورده اوت ! بوحادثات وبونده مندمج اسرار عجیبه برمؤثر حقیقینك اثر صنع بدیعیدر دییور .

صدده رجوع ایتمه‌دن شوراسنی‌ده عرض ایده‌یم‌که اس‌الاساس اسلامیت اولان (وجود باری‌یی اعتقاد) ه نسبةً فروعدن عد اولنان (بعث بعدالموت) کبی‌مسائلده ازالهٔ شبهات ایچون بسط دلائل ایتمه‌دن مقدم وجود باری‌یی اثبات ، صوکره‌ده فروعه دائر براهین اقامه ایلمك لازمه‌دندر . تاکه معترض اصلك دلائلی نصل شایان قبول، موافق عقل وحکمت اولدیغنی تأمل ایده‌رك فرعك براهینی‌ده قبول خصوصنده کریوهٔ شبهاته صاپوب طورمسون .

حسین حازم

مابعدی وار

ادبیات

دور استبدادده سویلنمش

برمسامرۀ سماویه

ای سما! یوکسکلککه خاکیلر یتشـه‌مز. خاکیلرده کوریلان بیوکلك ینه سنك آثار عظمتکدر. خاکیلرك خزائن حیاتیه‌سی اسباب معیشتی سنده‌در (وفی السماء رزقکم). خاکیلرك سعادت دنیویه واخرویه‌سنی متضمن کتاب‌اه سنده محفوظدر (بل هو قرأن مجید فی لوح محفوظ). ای آسمان! صفت رحمانیه واسماء ذاتیه وصفاتیه‌سنده متجلیدر (الرحمن علی العرش استوی). سنك بیتك معمور، سقفك مرفوعدر. بنم بیتم خراب، سقفم یبابدر. سن مجمع انوار حکمت، مخزن اسرار فطرتسك. عالم اجسامی محیط وسقف جنت اولان عرش اه سنده‌در. اما عالم اکواندنسك. عالم اکوانه قدرت اللهك تعلقی مساویدر. شو تساویٔ تعلقه اشترا کمزی اونوتمه آرتق خاکیلردن سهام جوریکی کس. ای آسمان! اجرامك، سکانك بتون علویلر، لاهوتیلردر. اما بو اضطرابات عنصریه بارینی چکن ناسوتیلرك ادارۀ امزجه‌سی وتصرف جسمیسی ینه نفوس مجردۀ لاهوتیه‌دن اولان ارواحده‌در. بو عالم عنصرده چکیلان عذاب الیمه آرتق خاتمه ویر نتیجه کوستر. خاکیلره مرحمت حرمت ایت. کوکل آرتق مواد عنصریه‌دن انسلاخه چوقدن راضی اولمشدر. (فیا حبذا الموت الاحمر). خاکیلر فریادلرمی عجزلرندن ایشتمیورلر. کویا آنلر، حیات وقوۀ سامعه‌یه مالك دکللردر. آق صاچلرم وضعیف تترك اللریمی سن که قبلۀ مناجاتسك سکا قارشو قالدیروب اغلایه‌رق پیرانه ایتدیکم مناجاتلریمك قبول امیدلری بنی متسللی ایدیور. وشو امیدلرله حیاتم سورونجمه‌ده قالیور.

اسکدار درسعاملرندن
ولدان

جماعت

برسس کلیر صماخ کزین اجابته
برسس که دعوت ایلر انامی عبادته
برسس، بتون جوارحی وقف سکون ایدر
آفاقه طوغری یول بوله‌رق یوکسه‌لیر، کیدر
یارب! نه‌در بو رابطۀ عشق سرمدی؟
پرنشوه باشلایجه اذان محمدی
اطرافدن صنوف بشر طوپلانیر، کلیر
سیر ایله‌ین بو جذبۀ لاهوته ایمره‌نیر
هرکسده برخشوع درونی، بر اهتمام
آزاده برسکون شغفدار احترام
پیروجوان، غنی وکدا هپ برر، برر
بربارکاهه عازم وجوشان اولور، کیدر
بربارکاه اقدس امت که هرجهت
اولمش ایچنده آیریجه بردار مسعدت
بر بارکاه اشرف ملت که آن بآن
اولمقده‌در سروش سماواته آشیان
صفلر سکون ایچنده قرین خضوع تام
چیقمش حضور حقه علی وجه الانتظام
تفسیله جنکه کیرمکه کلمش موحدین
عازم جهاد اکبره جند مجاهدین
برحس عاشقانه کلیر آشنالره
(اه اکبر) اولدیمی جوشان سمالره
برحال انجذاب خوشانه‌در، کیدر
برهیئت بلند ضراعت دوام ایدر
هرصفده برمخافت ووجد خدا نمون
کویا زمینه، طاعته ایتمش مهیمون
یاخود مقام حیرته چیقمش بنی بشر
پرجذبه، والهانه رکوع وسجود ایدر
ربط ایلمش قلوبی صمیمانه خالقه
باقماز حظوظ نفسه، اودرلو علائقه

هردم کلیر مساجده صبح ومسادیمز
مؤمن اوبیت حقدن اوزاق دوشمك ایسته‌من
ناحق براعتقاد ایله خادم خسارینه
ملحد باقلك کلیرمی جوامع جوارینه؟
وابسته اعتقاد وعبادت مشیته
انسان کورور، کورورده ایناماز حقیقته

ملا جلال او حضرت استاد نکته‌زن
بحث ایلیور شو قصۀ عبرت نشانه‌دن
« وقتیله محتشم بر افندیله — صبحدم
ارکان بندکانی میاننده ذی قدم —
برعبد پروفاسی برابرجه خانه‌دن
چیقمشدی ... یوللرنده دوام ایلیور ایکن
ایتمکله برمؤذن اذانه مباشرت
کلمشدی عبد مخلصه شوق مطاوعت
اذن ایسته‌یوب دیمشدی: آمولای محترم!
کیتسه‌م نولور نمازی قیلوب عودت ایلسه‌م
عبدك شوفکری طبعه موافق دکلسه‌ده
اولمقله هرناصلسه قرین مساعده
کیتمش ... فقط امام وجماعت برر، برر
چیقدی ... بونك رجوعنه دائرسه برخبر
یوقدی ... او طالدی ذکره کچمشدی عودتی
جلب ایلیوب افندی‌یه حالیله حدتی
سسلندی: نرده‌سك به!
مهیای عودتم
عفو ایله‌یك آسرور صاحب مروتم!
بکار ... ینه او جمله‌یی عینیله پرتعب
تکرار ایدر: نه‌در؟ نه ایچون بویله بی سبب
عودتده عاصیانه بوحالك؟
نه سویله‌یم؟
اصلا براقیورکه بو مملوکی
— سویله: کیم؟
اولدی بتون جماعت مسجد چیقوب روان
کیمدر سنی حضورمه سویله، براقمایان؟
— کیم‌می؟ اوت! او ذات الهی که (حکمتی)
حیران ایدر عوالم فکر ورویتی —
هرکون مروریمزده بویولدن شو معبده
بردم سنك دخولکه ایتمز مساعده
قیلدی بو عبد عاجزی سیراب عاطفت
ایتمکده‌در رجوعمه آرتق ممانعت »

قصه، معلوم؛ فقط حصه؛ سزای تصویر
بری برمیر معظم، بری نزدنده اسیر
بری مردود جناب صمدیت، مبرم
بری مقبول حضور احدیت، ملهم
بری پا درکل پرجهل وظلومیتدر
بری زانوزن محراب عبودیتدر
هانکیسنده متجلی شرف حریت؟
هانکیسی مرتبط رابطۀ رقیت؟
حر اولان خالقه برحصۀ عرفان ایدینیر؟
نفسه مغلوب اولان آواره‌لره حرمی دینیر؟
حر دکل، بونلره انسانده دیمك زائددر
چونکه امنیه‌لری معصیته عائددر
بوسببدن بیورر حضرت حق عزوجل
بویله مادون بهیمیت ایچون: (بل هم اضل)
ایلمز امر الوهیتی اصلا اذعان
یالکز شکل وقیافتجه اولانلر انسان
حقی جف القلم انکاره یوررکن حاشا
حس ملیته مالکمی بولنسون؛ اصلا
آرامه، نافله بونلرده بولنماز او شرف
آکلایوب، دیکلمه‌دن دینی ایدر طعنه هدف
فکر تقلید ایله هردرلو شؤن غربه
دوشورر فرصتی اخلاقه اورر برضربه

دیمه‌یز آلمیه‌لم معرفتن اوروپانك
دیيورز مفسدی‌ده ، مصلحی‌ده واردر انك
كندی آدملرینه ترك ایدرك عادتنی
كیده‌لم اوكره‌نه‌لم حكمتنی ، صنعتنی
سعی وغیرت ایله تعمیمه توسل ایده‌لم
صوكره آتی ایچون اللهه توكل ایده‌لم
حس تعظیم ایله یاد ایله‌یه‌لم اسلافی
یأس وحرمان ایله آغلاتمیه‌لم اخلافی

فاتح درسعاملرندن قونیه‌لی
ع . عاطف

آرزوی دل

كوكل ایستركه هر یر علم وفنه بزمگاه اولسون
وطن هر معرفتله جهله قارشی رزمگاه اولسون
او أولر ، قهوه‌لر یریر اولوب‌ده مكتب ملت
بتون سوزلرله صحبتلر ترقی‌یه كواه اولسون
سوزولسون نظرهٔ اندیشه‌دن افكار استقبال
بواستقبال ، حال اولسون ، بزه برشاهراه اولسون
دماغندن چیقان ارباب فكرك نور عرفانی
سمای شان امتده برر خورشید وماه اولسون
كچیردك اك كوزل ادوار قیمتدار ماضی‌یی
جهالتلر ایچنده محو اولان ازمانه آه اولسون
بوكون الحمد لله ایشته كلدی دور حریت
بونك معناسنه افكارمز برجایگاه اولسون
مساواتك باقك تمثالی آرتق تازه جان بولدی
آمان هركس براولسون ، تفرقه محو وتباه اولسون
جهالت ایستیوردی دور استبداد بزلردن
عدالت قوغدی اول دوری بو ، دور انتباه اولسون
بزه فرض اولدی ورزشله تكمل ایله‌مك شمدی
روامی ؟ فرض اولان شیلرده ذره اشتباه اولسون
حیات اولماز بوملتده مكر افراد موجوده
فنون ومعرفتدن بالعموم امداد خواه اولسون
جهانده برنمونه وارمی ، كوسترملك‌ده ممكنمی ؟
فضیلتسز اولانلر دیكره پشت وپناه اولسون
اولورسه كندینی ، محیسنی برلكده محو ایلر
بوكون مشهودمز بر بر بزه اندیشه‌گاه اولسون
چالیشمق ، هپ چالیشمق ، ماحصل دائم چالیشمقدر
بونكچون اورتاده مانعمی‌وار در سدراه اولسون ؟

كوكل بووجه ایله اصلا قناعت ایلیه‌مز
دها نه‌لر ، نه‌لر ایستر ، فراغت ایلیه‌مز
شمندوفرلری ایستر ، سفینه‌لر كوزه‌دیر
معادننده بوملكك دفینه‌لر كوزه‌دیر
سمایه سرچكن اورمانلری كورونجه دییور :
باقك شوتودهٔ سیم وزره ! عقل كیدییور
نیچون ؟ نه‌دن ؟ بیله‌مم بویله قالدی بی‌امداد
نیچون ، نه‌دن نه‌دیملك ؟ بونلری یاپان ، بی‌داد
فرانسه‌ده بوكون اورمانلری حساب ایدیكز
حسابنی یاپه‌رق شویله بركتاب ایدیكز
برك حذاسنه اون بركلیر بو ، مطلقدر
براستاتیستیقه باقسه‌ق بوسوز محققدر
بزم برآلدیغمز یرده اونلر اون‌بر آلیر
بو بر غروشله عجب هرسنه بزه‌نه‌قالیر ؟
بش آلتی جنس اولییور اورده حال بوكه اشجار
اوتوز قدر اولییور بزده ایتمه استكثار
هله معادن موجوده‌یی براز براقك
دونوك‌ده یوللره ، مكتبلره كوزلجه باقك !
فقط نه‌یول ، نه‌واپور وار ، شمندوفرده كذا
اك اوكجه هانكیسی بیلمم ملاحظاته سزا ؟

بزمله هركسه قالسه وطنده مكتبلر
آچیلمالی وتأسس‌ده ایتملی یریر
دیملك كه رهبرمز شمدی مكتب اولمالیدر .
وطن بونی نه‌یاپوب پایمالی وبولمالیدر

معارفك نه‌بیوكدر وظیفه‌سی بوزمان
بونكله قائم اولور مملكتده عدل وامان
بونكله اك كوزل اخلاق فاضله بیلینیر
بونكله قلبه چوكن ظلمت هوا سیلینیر
صلاح حال عمومی معارفه محتاج

. . . .

حضور بال عمومی معارفه محتاج
مدارسك‌ده بوبابده عظیم همتی وار
بقای دینه مساعیسی ، بونجه غیرتی وار
همان دینیركه یكانه سبب ، ومدرسه‌لر
فقط نه‌چاره ؟ ییقلمش كبی مؤسسه‌لر
باقلمامش ، چورومش ، هرجداری خاك اولمش
بوكونكی حالی حقیقتده هولناك اولمش
یازیق ! یازیق ! بوبنالر ، بودار عرفانلر
نه‌لر یتیشدیرییورمش ، نه‌لر ، نه انسانلر؟
بوپایتخت جلیلك تقرر ایله‌مسی
بویوزدن اولدی محقق تنور ایله‌مسی

جمعیت علمیه افرادندن
محمد عارف

ترجمهٔ پند نامهٔ شیخ عطار

رحمه اه تعالی علیه

درمناجات قاضی الحاجات

جرم وعصیانم الهی بی شمار
مجرمم بن ، سن ایسه آمرزكار
هرنه ایشلرسه‌ك كوزلدر ای اله
ایلدم بن واقعا بی حد گناه
بن غریق بحر عصیان اولمشم
عاقبت آندن پشیمان اولمشم
روز وشب برعبد عاصی اولمشم
غافل « یؤخذ نواصی » اولمشم
كچمه‌مشدر بی گنه برساعتم
یوق حضور قلب ایله برطاعتم
باب احسانكده نادم بنده‌یم
ملتجی بر بندهٔ افكنده‌یم
مغفر تخواهم قپوكده ای اولو
چونكه باز اولدی در لاتقنطوا
بحر الطافك كه بی . پایاندر
رحمتكدن بی امل شیطاندر
دیو نفس اورمش كریما راهمز
رحمتك اولسون شفاعت خواهمز
ای خدا چركك گهندن ایله پاك
تا كه جسمم اولمه‌دن دنیاده خاك
هم ویرركن صوك نفسده جانمی
ایله احسان وعطا ایمانمی

دربیان تأدیب نفس اماره

ذات عاقلدر اوكیم شاكر اولور
صوكرا كندی نفسنه قادر اولور
حدتن هركیم ییكرسه ای جوان
ناجیاندندر او كیمسه بی كمان
آدمك اك ابلهیدر اول حمار
كیم هوای نفسی آردندن قوشار
كیم سنی اینجیتسه عذرین قیل‌قبول
بوله‌سك سن باب غفرانه وصول
مردم آزار انه بغض ایلر خدا
بویله خصلت مؤمنه اولماز روا
جرح ایدن قلب غریب آواره‌یی
كندی جسمنده آچار اول یاره‌یی
كیم كه دل‌آزار اولمق قصد ایدر
هر ایشی بار عقوبتله گیدر

ای اوغـل اینجیتمه قلب عالمی
دور ایدر اللهـدن او آدمی
قیرمه خاطر التفـات ایت عالمه
وقت‌اولور محتاج اولورسك آدمه
معتبر اولمق دیلرسـه‌ك ای اخی
قیل ایو ایش اولمه بدگو بردخی
ایلكی قادر دكلسـه‌ك ایتمكه
باقمه اصـلا راه ظلمه گیتمكه
نور دیده‌م ذمله اوینـاتمه لبی
ذمی سـومز چونكه الله ونبی
هركیم ایلرسـه همیشـه غیبتی
سـوق ایدر الله اكا هر ذلتی

٤ كانون اول سنه ۳۱۸

ایوب : نجمی راجی

(مابعدی وار)

اجتماعیات

نفوس مسئله‌سی

نفوس مسئله‌سی برمملكت ایچون هم سیاسةً ، هم‌ده اقتصا داحائز اهمیتدر . سیاسیت نقطهٔ نظرندن هركس متفقدركه برحكومتك قوهٔ عسـكریه‌سی مقدار نفوسیله متناسبدر . علی‌الخصوص هرحكومتك « ملت مسلحه » شكلنی آلدیغی شو زمانده اسـتقلال مملكتك محافظه‌سی دشمنه قارشی سوق ایدیله‌جك عسكرك نفوذیله ممكندر. برده برمملكتك شان وشوكتی ثروتیله متناسبدر . ثروتی مفقود اولان دولتلر دائما شان وشرفلرینی وحیثیتلرینی غائب ایتمشلردر . بناءً علیه شو رزمگاه دولیده احراز غلبه ایچون مملكتك ثروتنی تزیید ایتمكه چالیشملیدر . ثروتك مستحصلی انسان اولدیغی جهتله مملكتك نفوس موجوده‌سـیله ثروت مستحصله‌سی آراسـنده برنسبت بولنمق‌ده ضروریدر . ایمـدی تزاید ثروتك اسـباب مهمه‌سندن بری كثرت نفوس اولیور . نفوسك تدنیسی دكل حتی توقفی بیله غرب ارباب حكومت وسیاسـتنی واقتصـادیونی فوق‌العاده مشـغول ایتمكده‌در . مثلا فرانسزلر برمـدتدن بری نفوس اهالینك تدنیسـندن شكایتلر ایده‌رك بوكا چارهٔ عاجل بولمغه چالیشمقده‌درلر. ازدواجاتی تشـویق ، حفظ صحت قواعدینی تعمیم ، خـدمت عسـكریه مدتی تنقیص كبی تدابیره مراجعت ایله‌مكده‌درلر . برمملكتده نفوسك تكثری اولا تولداتك وفیـاته فائق اولمسـیله ، ثانیاً او مملكتـه خارجـدن برطاقم مهاجرینك اسكان ایدلمسـیله اولور . مهاجرت مسـئله‌سی آیریجه تدقیق ایدلمـك اوزره بو مقاله‌مزده تولداتك وفیاته نسـبتله تزایدینی بادی اولان اسـبابی تفصـیل و ایضـاح ایده‌جكز : معلومـدركه تولدات ثمرهٔ ازدواجـدر . تولداتی تكثیر ایچـون ازدواجاتی تشویق ایتمك لازمدر . ذاتاً نظام عالمك وقت مقدره‌دك بقـاسی نوع بنی آدمك تناسـل وتوالد طریقیله پایدار اولمسنه منوط اولدیغی ایچون جناب حق ذكور ایله اناثی یكدیكره طبعاً متمایل اوله‌رق خلق وابداع بیورمشدر . بنـابرین ازدواج برامر فطریدر . شرایع مختلفـه‌ده ازدواجی آمر اولدیغندن هم‌ده برامر شرعیدر . شریعت جلیلهٔ احمدیه‌نك بو بابده‌كی اوامر علیه‌سی نه عظیم حكم اجتماعیه‌یی محتـویدر . برطرفدن تعـدد زوجاتی جائز كوروركن دیكر طرفدن طلاقی ابغض حلال عد ایتمكده‌در. نبی اكرم علیه‌الصلاة والسلام افندمز حضرتلری نكاحه ترغیب ایله نفوس اسـلامیه‌نك تكثرینی تأمین بیور-مقده‌درلر .

قادینك جمعیت بشریه‌ده‌كی وظیفهٔ اصـلیه‌سی عائله تشكیل ایده‌رك چوجق یتشدیرمك اولدیغندن اك بیوك مدار افتخار ومباهاتی چوجقلری اولملیدر . حال بوكه فرانسزلردن بعضـلری شو صـوك زمانلرده كثرت اطفالدن اجتناب ایتمكه باشـلادقلرندن سوء سرایت ایله خانملرمزده دخی بوكبی افكار حاصل اولمغه باشلامشدر. سلامت مملكت ، محافظهٔ شان وشوكت ایچون بوجریان افكارك نه رتبـه مضر اولدیغی بی‌پروا سـویله‌ملی‌یزكه حمیتلرنده ذره‌قدر شبهه‌مز اولمیان نسوان اسلامیه بونك وخامت عاقبتی ادراك ایده‌رك بو غفلتدن قورتولسونلر برفرانسز قادینی ایچون چوجق بیوتمك بربار اوله‌بیلیر چونكه اثنای حمـلده ایستدیكی كبی كزوب طوزمقدن قیشین صباحلره قدر بالولرده ، شـونك بونك حریص وملوث قوللری آراسنده رقص ایتمكدن ، یوز طوتمش نهرلرده كوللرده قیزاق قایمقدن ، یازین صولره كتمكدن دكزه نیم عریان كیروب هركسـه كندینی تشهیردن ، یاریشلره اشترا كدن منع نفس ایتمك لازم؛ مدت نفاسده اوده قپـانوب اوطورمق ایسـتر ؛ چوجق طوغدقدن صكره اكر وقت وحالی مسـاعد اولوب برسـود آنا طوته‌مازسه بونی ارضاع ایتمه‌لی ، بزلرینی ییقاملی . براز بیوسه‌ده ینه ایشی بیتمز ، توكنمز آنا سـنك پیشندن آیرلماز والحاصل بو « سفیل آناسنك لااقل بش سنه‌لك عمرینی یجرمش ، كنجلكی بتیرمشدر . »

فرنك قادینـلری حقنده‌كی بو تنقیـدات لله‌الحمد خانملرمز حقنـده وارد اولمدیغندن شـو مقدس وطنه قارشی انلركده ایفاسیله مكلف اولدقلری خدمات مبار-كه‌یی جسارت وتحمل ایله ایفا ایده‌رك ترقی وتعالیٔ وطنه مشتركاً خدمت ایتملرینی طلب ورجا ایلرز .

نفوسك ترقیسنه ، تكثرینه بادی اولان اسـباب سائره‌یی‌ده خلاصةً ذكر واتیان ایده‌لم : اولا طبابتك ترقیسی بالواسطه نفوسـك ترقیسنه خدمت ایله‌مكدر . چونكه مقدما تداویلری ممكن اولمیان برطاقم امراض ، علی‌الخصوص چوجقلرده كثرت وفیاتی انتاج ایدن برچوق خسته‌لقلر ارباب فنك مساعیٔ مشكوره‌لری سـایه‌سنده تداوی ایدلمكده وبوصورتله برچوق وفیاتك اوكی آلنمسنه سبب ظاهری اولمقده‌در. شبهه یوقدركه چیچك آشیسنی كشف ایدن (ژنه‌ر) دن قوش پالازی مقرونی وسرومنی بولان دوقتور (رو) یه قدر برچوق اطبانك مساعیسی تكثر نفوسه ـ لسـان شرعده اسباب عادیه‌دن معدود اولدیغی وجهله ـ خادم اولمشدر . ثانیاً قواعد صحیه‌نك نشر وتعمیمی دخی برطاقم امراض مهلكه سرایتنك ـ اذن باری ایله ـ اوكنی آلمش اولدیغندن وفیات بو صورتله صوك زمانلرده آزالمشـدر . وبانك بوندن بر ایكی یوز سنه اول اجرا ایتدیكی تخریبات ایله ، اهـلاك ایتدیكی نفوس بشر بوكونكی حاله قابل قیاسمیدر ؟

ثالثاً خدمت عسـكریه مدتنك تنقیصی . چونكه هركس وظیفهٔ عسكریه‌سنی ایفـا ایتدكدن صكره دیكر وظیفه‌سـنه یعنی چوجق یتشدیرمكه وقت بوله‌بیلمك ایچون عسكردن قوای حیاتیه‌سی یرنده ، وجودی زنده برسنده چیقمالیدر .

رابعاً تكالیفك معتـدل اولمسی . بوده تكثر نفوسی موجب اسباب میاننده صایلمغه لایقدر . ویركو معتدل اولورسه خلقك رفاه وسعادتی زیاده‌لشیر . رفاه وسعادت ایسه تشكیل عائله‌نك اك برنجی سائقیدر . برچوق كیمسه‌لر قازاندقلری شی ایله آنجق بوغازلرینی طویوره بیلدكاری جهتله برعائله تشكیلنه موفق اوله‌مازلر. بونلر براز فضله قازانسـه‌لر حیاتلرینه بشـقه‌لرینی‌ده تشریك ، حضـور وسعادت عائله‌دن استفاده‌یه همان شـتاب ایدرلر ، اولاد یتشدیررلر . اناطولینك ایچریلرندن استانبوله كلمش نه‌قدر رنجبر ، حمال ، بكجی ، آشجی ، آیواز ، اوشاق واردركه سـكز اون سنه چالیشـه‌رق قازاندیغی پاره ایله صـله‌یه كیدنجه بشـیكده برافدقلری چوجقلرینی عادتا دلیقـانلی كورورلر . اكر بونلر بار تكالیف آلتنده ، ظلم اسـتبداد ایله مملكتلرنده ازیلوب بورالره قاچـه‌جقلرینه عائله‌لری یانلرنده قالسه‌لردی كویلر بویله تنها قالماز ، ارباب زراعت ایشجی تداركندن عاجز بولنمـازدی ؛ نفوس مملكتده بالطبع دها زیاده تزاید وتكثر ایدردی .

خامساً حسن اخلاق وسعی واقدام‌ده نفوسك تزایدینه

اڭ زیاده اجرای تأثیر ایدن اسبابدندر . چونکه حسن اخلاق مثلا داء الکئول کبی هادم انسانیت، قمار کبی مخل ناموس وحیثیت ، زنا کبی مغایر عقل وحکمت شیلری منع ایتدیکندن انسان قوای حیانیه‌سنه، شرف وحیثیته مرتبهٔ انسانیه‌سنه مالك وصاحب اولور ، برعائله تأسیس ایدر، چوجق یتشدیرر، سعی واقدام ایسه وسعت معیشتی موجب ، اسباب رفاه وسعادتی تأمینه کافل وضامندر .

بناءً علیه اسلامیتك ، عثمانلیلغك ترقی وتعالیسی ایچون نفوسمزی تکثیر وتزییده غیرت ایتمه‌لی وبیان ایدیلان نقاطی اصلا نظر دقتدن دور طوتمامليدر .

عینی زاده حسن تحسین

هند مسلمانلری

مملکتمزده حریت وقانون اساسینك اعلانی استبشار اولنمسی اوزرینه هندستانده بولنان متعدد جمعیات اسلامیه رؤساسی رنکون بلده‌سنه دعوت اولنه‌رق ویقتوریا مطبعه‌سنده غایت مطنطن ورسمی بر اجتماع عمومی عقد اولنمش وبتون اسواق مکملا دوناتیلوب بلده‌نك باب کبیری طاقنه‌ده عربی ، فارسی، انکلیز ، اوردو، بنغال وکجرات وتمل لسانلری ایله (قانون اساسی‌یی حمایه ایلیه‌رك یاشاسون امیرالمؤمنین) عباره‌سی یازلمش وبوصورتله اعلان شادمانی ایدلمش اولدیغی مصرده منتشر (المؤید) غزته‌سنده اوقونمشدر.

فاس مسلمانلری

مولی عبدالعزیز فاسی ترکله ممالك شرقیه‌ده اجرای سیاحته قرار ویرمشدر .

مولی حفیظ ، بیاناتنده اهالینك کندینی تماماً ارزو ایلدکلرینی و برادریله کندیسی اره‌سنده‌کی مقاتله ده اهالینك کندینه معاونتی بونی تماماً تأیید ایلدیکنی واجانب ؛ مداخله‌لرینه نهایت ویررلرسه فاس اسایشی وسکونی تماماً اعاده اولنه‌جغنی ومملکتده محافظهٔ انتظام خصوصنده‌کی اهتمامنه اوروپانك شك وشبهه‌ده بولنمسنه لزوم اولمدیغنی ومعاهدات سابقه‌یه رعایت ایلیه‌جکنی واکر سابق الجزیره قونفرانسنه اشتراك ایدن دولتلر یکیدن برقونفرانس عقدینه لزوم کوررلرسه قبول ایده‌جکنی وفاسك ترقی وتعالیسی اوروپانك معاونتنه محتاج اولدیغنی ذکر ایلمشدر .

زبدهٔ سیاسیه

برهفته‌دن بری سیاسیات عالم ، سیاسیونمزی جداً مشغول ایده‌جك ، وطنك سعادت وسلامتی ، ملت عثمانیه‌نك استقبالنی درین درین دوشوندیره‌جك مهم صفحه‌لر کوسترمشدر . برلین معاهده‌سنك ایکی وقعه ایله خللدار ایدلمسی، بلغارستانك استقلالنی و آوستریانك بوسنه و هرسك قطعه‌سنك الحاقنی اعلان ایلمسی ، طوغریدن طوغری‌یه حکومت عثمانیه‌نك حقوق ومنافعنه تعلق ایدن وعین زمانده برلین معاهده‌سنی امضا ایتمش اولان دولتلرك‌ده حقوقنه تجاوزی وحتی صلح ومسالمت عمومیه‌یه قارشو تهلکه‌یی متضمن اوله‌جق صورتده بویله ایکی وقعه احداث اولنمسی اوزرینه دولت عثمانیه حقوق ومنافعنی محافظه وصیانت ایچون عزم ورزمه قرار ویرمکله برابر اول امرده برلین معاهده‌سنی امضا ایتمش اولان حکومتلر نزدنده تشبثاتده بولنمش ایکی حادثه‌یی پروتستو ایتمش وبرقونفرانس عقدینی‌ده تکلیف ایلمش ایدی .

قونفرانسك مذاکراتنی تعیین وتحدید ایتمکده

ایجاب ایدیور ، چونکه برلین معاهده‌سنك مصونیتی بو معاهده‌یی باشدن آشاغی خللدار عد ایده‌رك بوخصوصده مذاکراتی تعمیم و برطاقم آمال ومنافع مخصوصه‌نك میدان آلمسنه سبب اولمق صلح ومسالمت عمومیه‌یی محافظه قیدیله واقع اوله‌جق برتشبثه، بوتشبثدن مقصود اولان فائده‌یه مخالف دوشه‌جکی دوشونلمش ایدی . شبهه یوق که قونفرانسده مذاکره اولنه‌جق موادی قرارلاشدیرمه‌دن ، موضوع بحث اوله‌جق مسائلی تعیین وتحدید ایتمه‌دن قونفرانسه داخل اولمق دولت عثمانیه‌نك منافعنه‌ده موافق کله‌مزدی .

قونفرانس عقدینی برلین معاهده‌سنی امضا ایتمش اولان حکومتلرك قبول ایتمسی‌ده بوخصوصده بین الدول بر ائتلافی استلزام ایدیوردی . اوروپاده الیوم ایکی مجمع سیاسی بولنوب بونلردن برینی اتفاق مثلث ، دیکرینی‌ده انکلتره ، فرانسه و روسیه ائتلافی تشکیل ایلیور .

بلغارستان ، بوسنه وهرسك وقعه‌لرنده دولت عثمانیه‌نك حقوق صریحه‌سنی تسلیم ایله برلین معاهده‌سنك برحرفنی بیله موافقت دولیه انضمام ایتمدکجه تبدیل وتغییر ایتمه‌مك اساسنی باش وکیل موسیو آسکیت وخارجیه ناظری سیر ادوارد غره‌یك لساننده اعلان ایدن انکلتره حکومتی اولمش ایدی. فرانسه‌ده انکلتره‌نك نقطهٔ نظرینی قبول وتصویب ایلدی . فقط بوجهتله روسیه حکومتنك‌ده سوق وامالهسی ایجاب ایلیوردی .

روسیه خارجیه ناظری موسیو ایزوولسکی اوروپا سیاحتنده المانیا ، اوستریا ، ایتالیا ، فرانسه خارجیه ناظرلریله کورشدکدن صکره لوندره‌یه مواصلت ایتمش ایدی . اوروپا قابینه‌لرینك افکارینه واقف اولدقدن صکره لوندره‌ده انکلتره خارجیه ناظریله قارشو قارشویه کلمش اولان موسیو ایزوولسکی‌نك روسیه‌نك فکروآمالنی منفعتی انکلتره‌نك فکر وآمالیله نصل توحید ایده‌جکی بتون اوروپا سیاسیونك انظار دقتنی جالب اولمش ایدی.

انکلتره واقعا حکومت مشروطهٔ عثمانیه‌یه قارشو آثار دوستی اظهار ایتمش ایسه‌ده انکلتره بودوستلغی روسیه ایله اولان دوستلغیله تألیف ایتمك مجبوریتنده بولنیوردی . اوروپا غزته‌لرندن برینك دیدیکی کبی انکلتره دولت عثمانیه‌یه قارشو تمایلاتیله روسیه حقنده‌کی تمایلاتنی تألیف ایده‌مزسه مشکل برموقعده قاله‌جق ایدی . ایکی خارجیه ناظری آره‌سنده لوندره‌ده جریان ایدن مذاکراتده بزم ایچونده پك مهم بولندیغی اکلاشیلیوردی .

نهایت ایکی ناظر آره‌سنده ائتلاف حصوله کلدیکی اعلان اولندی. قونفرانسك تصویب ایدلدیکی وقونفرانس ایچون بر پروغرام چیزلدیکی سویلندی . انکلتره خارجیه نظارتی طرفندن نشر اولنان بر تبلیغ رسمی بوائتلافك شکل وصورتنی وقونفرانس حقنده ترتیب اولنان پروغرامك محتویاتنی کوستردی . دولت عثمانیه‌نك حقوق ومنافعی محافظه اولنه‌جغنه دائر درج اولنمش اولان قیود بلغارستان استقلالنك وبوسنه وهرسك الحاقنك تصدیقندن صکره بوخصوصده دولت عثمانیه‌یه منافع متقابله تأمین اساسنه استناد ایتدیرلمش وفقط برطاقم شرائطه تابع ایدلمش اولوب بناءً علیه بزم ایچون « امر واقع » حقنده سکوت وتأنی توصیه‌سندن بشقه برمعنایی محتوی اولمیوب — معنادن زیاده الفاظه اهمیت ویرلمك قبیلندن — انجق کلمات تطبیبیه ایله بزنمشدر. حقوق ومنافع حقیقیه وصریحه‌مز موضوع بحث ایدلمش اولمیوب انجق برلین معاهده‌سنك — عثمانلیلرده اصول مشروطیتك تأسیسی وعمومیتله تنسیقات واصلاحاتك تطبیقی — حکمدن اسقاط ایدیله‌جك اولان وحتی اوتوز سنه‌دن بری دور استبداده بیله اصلا موضوع بحث ایدلمه‌مش بولنان موادك ینه برطاقم قیود احترازیه التنده اوله‌رق تعدیلی بزم ایچون بر منفعت غیر مترقبه صورتنده کوسترلمشدرکه بونك حکم واهمیتنی اکلامق اوزره تعمیق فکره بیله لزوم یوقدر . عهود قدیمه‌نك الغاسی واجنبی پوسته خانه‌لرینك رفعی ایچون

قونفرانس پروغرامنده بزه اميد ويريليوركه حكومت مشروطهٔ عثمانيه‌نك تأييد سطوت ومكنتی ايله بو نتيجه‌يه طبيعی برصورتده واصل اوله‌بيله‌جكمزی اكلامق ايچون‌ده اوزون اوزادی‌يه دوشونمكه احتياج كوريله‌مز.

قونفرانسده بوغازلر مسئله‌سنك‌ده تدقيق اولنه‌جغی رؤيت ايدلمشيدی پروغرامدن بومسئله‌نك خارج طوتلديغی سويلنيور، فقط كريد مسئله‌سنك ـ درت دولت طرفندن بوبابده مذاكرات جريانته تعليق ايدلمك شرطيله ـ بر صورت حل وتسويه بولنه‌بيله‌جكی اميدی اظهار اولنيور.

والحاصل قونفرانسده موضوع بحث ايدلمك اوزره وضع ايديلمش اولان پروغرام دولت عثمانيه‌نك قونفرانس عقدينی اوروپايه تكليف ايلديكی زمان پرورده ايتمش اولديغی امل مسالمتپروری وحق شناسی‌يه مطابق كورنيور. بوحالده قابينه‌مزه توجه ايدن وظيفهٔ مهمه بو پروغرامه قارشو ابتدا وطنك سعادت وسلامتی، ثانياً اوروپا احوال عموميهٔ سياسيه‌سنی دوشونه‌رك بر تدبير مصيب اتخاذ ايتمك وقابينه رئيسی ـ كوپريليلرك ـ مشكل زمانلرده وطنی قورتاره‌جق و عثمانليلرك شان وحيثيتی محافظه واعلا ايده‌جك صورتده كوسترمش اولدقلری مهارت سياسيه‌يی ابراز ايلمكدر. واقعا شو كونلرده موقع سياسيمزك پك مهم اولديغنی تسليمده كيمسه تردد ايتمز. انجق قابينه‌نك عموم ايله برابر بو اهميتی تقدير ايدرك اكا كوره برخط حركت تعقيب ايليه‌جكلری ده اميد اولنيور؛ چونكه بويله برزمانده ذره قدر برمسامحه‌نك بادی اوله‌جغی مشكلاتی درپيش ايتميه‌جك صاحب حميت بر وطنپرور يوقدر.

قونفرانسك قبول وتصويب ايدلديكنی، بوراده مذاكراتك نه زمينده جريان ايده‌جكنه دائر باب عالی‌يه تبليغات واقع اولمشدر. بوهفته ايچنده مسائل متحدثه يكی برصفحه‌يه كيره‌جكدر. برقاچ كون انتظار ايده‌لم.

تشكر

مصباح كبی افق معرفتك صباح صادقی اولان جريدهٔ محترمه‌نك برصحيفهٔ منوره‌سنده بيان الحق ايله هيئت تحريريه‌سنه ابذال بيوريلان توجهات محاسنپيما هر وجه ايله لياقتمزك مرتبهٔ بالاترينده اولمقله برابر بوتون ستايشلرك فوقنده اولان بو آثار تجيلات، بيان الحقك درعهده ايتديكی وظيفه‌نك موضوعنده‌كی عظمته عائد اولديغندن بوخصوصی، اك بيوك واك اوصاف برحس ديانت وكمال مفخرتله بعدالقبول، حقمزده‌كی آثار توجهاته بالخاصه عرض شكران بی پايان ايدر ومصباح كبی، صراط مستقيم كبی رفقای خصوصيه‌مزك الی ماشاءالله دواملرينی تمنی وبزی تبريكه شتابان اولان سائر رفقای كراممزه‌ده عرض تشكرات ايدرز.

فطين

محمود بك مطبعه‌سی